

ΕΠΕΑΕΚ 2
ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΜΕΤΡΟ 4.1 - ΕΝΕΡΓΕΙΑ 4.1.1
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ 4.1.1.β

ΕΡΓΟ "ΚΑΛΛΙΡΟΗ"

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΣ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ ΚΟΥΪΜΤΖΗ

Σχολικός
Επαγγελματικός
Προσανατολισμός
με την Οπτική του
Φύλου: Ασκήσεις
Ευαισθητοποίησης
Μαθητών-Μαθητριών

Χριστίνα Αθανασιάδου
Μαρία Παπαθανασίου
Αριάδνη Στογιαννίδου
Μαρία Φορτοτήρα

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΚΗΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ 2000-2006 (ΕΠΕΑΕΚ 2)
Άξονας 4, Μέτρο 4.1, Ενέργεια 4.1.1, Κατηγορία Πράξης 4.1.1.Β

ΕΡΓΟ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ

“Πρωθώντας την ισότητα των φύλων κατά τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας: Δράσεις συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού με την οπτική του φύλου”

ΤΕΛΙΚΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Επιστημονικώς Υπεύθυνη: Β. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ - ΚΟΥΪΜΤΖΗ

ΔΡΑΣΗ

“Πιλοτική και Διευρυμένη Εφαρμογή Προγραμμάτων ΣΕΠ με την Οπτική του Φύλου”

Υπεύθυνες Δράσης: Α. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΟΥ - Ε. ΣΥΓΚΟΛΛΙΤΟΥ

**Ασκήσεις Ευαισθητοποίησης Μαθητών - Μαθητριών
στο ΣΕΠ με την Οπτική του Φύλου**

Συγγραφική ομάδα

Βασιλική Δεληγιάννη - Κουϊμτζή

Χριστίνα Αθανασιάδου

Μαρία Παπαθανασίου

Αριάδνη Στογιαννίδου

Μαρία Φορτοτήρα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	5
ΘΕΜΑΤΙΚΗ 1 ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ & ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΥΛΟΥ	7
1.1 Πρώτη επαφή - Πρώτη γνωριμία	9
1.2 Αγόρι ή Κορίτσι;	10
«Αγόρι ή Κορίτσι;» - Φύλλο εργασίας	11
1.3 «Συμπληρώστε τις φράσεις»	12
«Συμπληρώστε αυτές τις φράσεις - Κ» - Φύλλο εργασίας	13
«Συμπληρώστε αυτές τις φράσεις - Α» - Φύλλο εργασίας	14
1.4 Διάσημες γυναίκες	15
«Διάσημες γυναίκες» - Φύλλο εργασίας	16
1.5 Διαφημίσεις	17
1.6 Περιοδικά	18
1.7 Γυναικεία - Ανδρικά πεδία	19
Γυναικεία-Ανδρικά πεδία - Φύλλο εργασίας	20
1.8 Βία κατά των Γυναικών - Ψηφοφορία Αξιών	21
Βία κατά των Γυναικών - Ενδοοικογενειακή βία - Ψηφοφορία Αξιών - Φύλλο Εργασίας (1)	22
Σεξουαλική Παρενόχληση - Ψηφοφορία Αξιών - Φύλλο Εργασίας (2)	23
Βία κατά των Γυναικών - Ενδοοικογενειακή βία - Φύλλο Καθηγητών (1)	24
Η σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο - Φύλλο Καθηγητών (2)	26
1.9 Σαπουνόπερα	28
ΘΕΜΑΤΙΚΗ 2 ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	29
2.1 Διαφορές ανάμεσά μας	31
2.2 Πορεία ζωής: Η Αυτοεκτίμησή μου	32
2.3 Η Ζώνη της Αυτοεκτίμησης	33
Η Ζώνη της Αυτοεκτίμησης - Φύλλο Εργασίας	34
2.4 Φτάνοντας στην Αυτοεκτίμηση μέσα από μιμήσεις εκφράσεων του προσώπου	35
2.5 Αντιλαμβανόμενοι τις αισθήσεις	36
Αντιλαμβανόμενοι τις αισθήσεις - Φύλλο Εργασίας	37
2.6 Εκτιμώντας το φιλικό σύστημα	38
2.7 Επαγγελματικές αξίες	39
Επαγγελματικές αξίες - Φύλλο Εργασίας	40
2.8 Παιχνίδι με τα επαγγέλματα	41
2.9 Η εργασία και το επάγγελμα	42
Η εργασία και το επάγγελμα - Φύλλο εργασίας	43
ΘΕΜΑΤΙΚΗ 3 ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ «ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ»	45
3.1 Συζήτηση σε κύκλο	47
«Συζήτηση σε κύκλο» - Φύλλο Εργασίας	48
3.2 Συζήτηση με αντιπαράθεση επιχειρημάτων(debate)	49
Συζήτηση με αντιπαράθεση επιχειρημάτων(debate) - Φύλλο εργασίας	51

3.3 Κοινωνική ανάμειξη και δράση	52
Κοινωνική ανάμειξη και δράση - Φύλλο Εργασίας	53
3.4 Διάλογοι	54
Διάλογοι - Φύλλο Εργασίας (1)	55
Διάλογοι - Φύλλο Εργασίας (2)	56
Διάλογοι - Φύλλο Εργασίας (3)	57
3.5 Φροντίζω τα παιδιά μου	58
3.6 Η Φροντίδα των παιδιών	60
3.7 Μαθαίνω να φροντίζω - Ταινίες	61
3.8 Μαθαίνω να φροντίζω	62
3.9 Οι δημοσιογράφοι...	63
ΘΕΜΑΤΙΚΗ 4: ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ	65
4.1 Η φροντίδα στον χώρο της οικογένειας	67
4.2 Οι κάρτες της τύχης	69
«Οι κάρτες της τύχης για κορίτσια» - Φύλλο Εργασίας (1)	70
«Οι κάρτες της τύχης για αγόρια» - Φύλλο Εργασίας (2)	71
4.3 Οι γυναίκες δεν μπορούν...	72
«Οι γυναίκες δεν μπορούν...» - Φύλλο Εργασίας	73
4.4 Η Οικογένεια	74
4.5 Ο Κύκλος	75
4.6 Βραβείο Συμφιλίωσης...	76
4.7 Οι ρόλοι...	77
4.8 «Οι δουλειές του σπιτιού»	78
«Οι δουλειές του σπιτιού» - Φύλλο Εργασίας	80
Βιβλιογραφία	81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο εγχειρίδιο αυτό συμπεριλαμβάνονται ασκήσεις ευαισθητοποίησης των μαθητών/τριών σε θέματα Σ.Ε.Π. με την οπτική του φύλου. Όπως έχει ήδη ειπωθεί ο βασικός στόχος των ασκήσεων είναι να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στον τρόπο με τον οποίο ο παράγοντας φύλο επηρεάζει τους τομείς της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, έτσι ώστε να μπορούν να κάνουν οικογενειακές, επαγγελματικές και προσωπικές επιλογές, απαλλαγμένες από τους στερεοτυπικούς περιορισμούς του φύλου τους.

Η καινοτομία των ασκήσεων αυτών έγκειται στην εισαγωγή της έννοιας και της συμπεριφοράς της φροντίδας, ως απαραίτητου στοιχείου των ανδρικών και των γυναικείων ταυτοτήτων, καθώς και στην ανάπτυξη στρατηγικών και δεξιοτήτων φροντίδας στα αγόρια (π.χ ατομική φροντίδα, τη φροντίδα μικρών παιδιών και ηλικιωμένων, τη φροντίδα του σπιτιού και του άλλου).

Οι ασκήσεις διαρθρώνονται σε 4 θεματικές, και συνολικά κάθε θεματική περιλαμβάνει 8-9 δραστηριότητες. Οι θεματικές είναι:

1. Στερεότυπα & διακρίσεις φύλου.

Στόχος της συγκεκριμένης θεματικής είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

1. την έννοια των στερεοτύπων φύλου.
2. τη διαδικασία κοινωνικοποίησης όλων των ανθρώπων (ανδρών και γυναικών) στα στερεότυπα φύλου.
3. τη διάδοση των στερεοτύπων φύλου στους τομείς της οικογένειας, της εργασίας, της εκπαίδευσης και των ΜΜΕ.
4. τις αρνητικές συνέπειες των στερεοτύπων φύλου στην αναπαραγωγή των ανισοτήτων ανάμεσα στα φύλα και ειδικότερα στην υποδεέστερη θέση των γυναικών στους παραπάνω τομείς.

2. Αυτογνωσία & επαγγελματικός προσανατολισμός

Στόχος της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι:

1. να διερευνήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες τα επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και στερεότυπα φύλου.
2. να γνωρίσουν και να ιεραρχήσουν επαγγελματικές αξίες, σύμφωνα με τις οποίες οδηγούνται σε επαγγελματικές επιλογές, απαλλαγμένοι/ες από στερεότυπα σε σχέση με τα επαγγέλματα και την αγορά εργασίας.
3. να εκφράσουν προσωπικούς στόχους και σχέδια για το μέλλον και την προσωπική τους ζωή, απαλλαγμένοι από παραδοσιακά πρότυπα συσχετιζόμενα με τον ρόλο ανδρών και γυναικών.

3. Δεξιότητες «φροντίδας»

Στόχος της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας είναι:

1. να εισαγάγει τους μαθητές και τις μαθήτριες στην έννοια της φροντίδας και στο πως αυτή αποτελεί, ή θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος της γυναικείας και της ανδρικής ταυτότητας.
2. να αναπτύξει, κυρίως στα αγόρια, δεξιότητες φροντίδας μικρών παιδιών, ηλικιωμένων ανθρώπων, ανθρώπων με ειδικές ανάγκες κοκ. (δραστηριότητες παραδοσιακά συνυφασμένες με τη γυναικεία ταυτότητα φύλου).

4. Συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής

Στόχος της συγκεκριμένης ενότητας είναι:

1. να εισαγάγει τους μαθητές και τις μαθήτριες στους πολλαπλούς ρόλους που καλούνται να διαδραματίσουν σήμερα οι άνδρες και οι γυναίκες, ως εργαζόμενοι/ες, ως σύζυγοι και ως γονείς.

2. να κινητοποιήσει την ισότιμη συμμετοχή, κυρίως των αγοριών, στις ευθύνες του σπιτιού και της οικογένειας.
3. να προσφέρει στους μαθητές και τις μαθήτριες μια ποικιλία εύκαμπτων εναλλακτικών προτάσεων απασχόλησης τέτοιων που να επιτρέπουν και στα δύο φύλα τη συμφιλίωση μεταξύ επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.

Γενικές οδηγίες για τη μεθοδολογία των ασκήσεων και τις τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή τους περιγράφονται στο «Σχέδιο Μοντέλων Δράσεων ΣΕΠ με την Οπτική του Φύλου». Οι ασκήσεις περιλαμβάνουν μια σειρά από τεχνικές όπως το παιχνίδι ρόλων, εργασίες μαθητών, συζητήσεις, καταγισμό ιδεών κτλ. Ορισμένες από αυτές συνοδεύονται από το «Φύλλο Εργασίας», στο οποίο περιλαμβάνεται υλικό που αφορά την υλοποίηση της άσκησης και απευθύνεται στους μαθητές/ήτριες. Τέλος, σε δύο ασκήσεις (βλ. Ενδοοικογενειακή βία και Σεξουαλική παρενόχληση) κατασκευάστηκαν τα «Φύλλα Καθηγητών» προκειμένου να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτικοί στην υλοποίηση της άσκησης.

Με τις συγκεκριμένες ασκήσεις αποσκοπούμε στο να ενεργοποιήσουμε όλους και όλες τους/τις μαθητές/ήτριες να συμμετάσχουν σ'αυτές και να εκφράσουν συναισθήματα, σκέψεις, ιδέες, αρχές, επιθυμίες και συμπεριφορές διαφορετικές από αυτές που εμφανίζονται ως «κυρίαρχες» για το φύλο τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνουμε στην κινητοποίηση των αγοριών για την υλοποίηση ασκήσεων στον τομέα της φροντίδας.

Τέλος, σημειώνουμε ότι στο παρόν εγχειρίδιο οι εκπαιδευτικοί καλούνται να επιλέξουν ασκήσεις, να τις τροποποιήσουν, να αυτοσχεδιάσουν, αλλά και να «προετοιμαστούν» για τα θέματα που θα συζητήσουν, καθώς νέα δεδομένα προκύπτουν συνέχεια. Καλούνται, μεταξύ άλλων, να αυξήσουν τη συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών, κατά την υλοποίηση των ασκήσεων, προσέχοντας ιδιαίτερα ορισμένες διαστάσεις φύλου, όπως η διαχείριση και κατανομή του λόγου ανάμεσα στα δύο φύλα (π.χ. στα θέματα φροντίδας μιλούν περισσότερο τα κορίτσια).

Καλούνται, επίσης, σε μια γόνιμη αντιπαράθεση μεταξύ των δύο φύλων, όπου ο σεβασμός του άλλου και η αποδοχή των αντιθέσεων είναι απαραίτητες προϋποθέσεις. Κυρίως όμως καλούνται να εξετάσουν και οι ίδιοι κριτικά, να διευρύνουν και να τροποποιήσουν τις προσωπικές τους ιδέες, αντιλήψεις, αρχές και συμπεριφορές για τους ρόλους των δυο φύλων σε ζητήματα που αναφέρονται οι ασκήσεις όπως η οικογενειακή ζωή, η φροντίδα και οι επαγγελματικές επιλογές.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 1

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ & ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΥΛΟΥ

1.1 Πρώτη επαφή - Πρώτη γνωριμία

Στόχος

Να γνωριστούν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους και να εδραιωθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης.

Μέθοδος

Η άσκηση βασίζεται στο παιχνίδι των ρόλων. Ζητάτε από τους/τις συμμετέχοντες/χουσες να καθήσουν σε έναν κύκλο. Διευκρινίζετε ότι στη συγκεκριμένη άσκηση ένα μέλος της ομάδας συστήνεται στους υπόλοιπους και αναφέρει κάτι που σχετίζεται με τα ενδιαφέροντά του. Κατόπιν πετάει το μπαλάκι σε κάποιο άλλο μέλος της ομάδας και το παιχνίδι συνεχίζεται μέχρι να μιλήσουν όλα τα μέλη της.

Παραλλαγή

Τα μέλη της ομάδας, αφού συστηθούν και πριν αρχίσουν να μιλούν για τους ίδιους, μπορούν να παρουσιάσουν τους προηγούμενους. Ο τελευταίος ή η τελευταία, συνήθως, καλείται να πει όλα τα ονόματα με τη βοήθεια των άλλων και του/της εμπυκωτή/ώτριας.

1.2 Αγόρι ή Κορίτσι;

Στόχος

Να εντοπίσουν οι μαθητές/ήτριες τις στερεότυπες αντιλήψεις που επικρατούν ανάμεσά μας.

Μέθοδος

Μοιράζετε στα άτομα που συμμετέχουν το φύλλο εργασίας και ζητάτε από αυτά να διαβάσουν τις εκφράσεις και να αποφασίσουν ποιες από αυτές ταιριάζουν σε άνδρες, ποιες σε γυναίκες και ποιες και στα δύο φύλα, σημειώνοντας δίπλα σε κάθε μία Α, Γ, ή ΑΓ αντίστοιχα.

Διεξάγετε συζήτηση με βάση τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Γιατί έχουμε διαφορετικές προσδοκίες από τους άνδρες και τις γυναίκες;
2. Οι «καθημερινοί» άνθρωποι διαφέρουν από τις προσδοκίες αυτές;
3. Είναι εύκολο να είναι κανείς διαφορετικός;
4. Αν π.χ. η φράση «πλένω τα πιάτα» θεωρήθηκε ότι ταιριάζει κυρίως στις γυναίκες υπάρχει κάποιος ιδιαίτερος λόγος για τον οποίο οι άνδρες δε θα έπρεπε να πλένουν πιάτα;
5. Για ποιο λόγο οι άνδρες και ο αντρικός τρόπος συμπεριφοράς παίρνει μεγαλύτερη αξία απ' ό,τι η γυναίκα και ο γυναικείος τρόπος συμπεριφοράς;
6. Πώς θα μπορούσαμε να αλλάξουμε αυτό το δυναμικό;

Συμπληρώνετε όποιες άλλες ερωτήσεις θεωρείτε σημαντικές προκειμένου να διεξαχθεί ένας επικοινωνιακός διάλογος που θα αφορά τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αντιμετωπιστούν.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

«Αγόρι ή κορίτσι»

Αποφάσισε ποια από τις παρακάτω εκφράσεις ταιριάζει σε άνδρες, ποια σε γυναίκες και ποια και σε άνδρες και σε γυναίκες μαζί και σημείωσε δίπλα σε κάθε μία ένα Α, ένα Γ ή ένα ΑΓ αντίστοιχα.

1. Μ' αρέσει να φορώ ωραία ρούχα	
2. Θέλω να οδηγώ φορτηγό	
3. Νομίζω ότι συμπεριφέρομαι σκληρά	
4. Συνήθως κλαίω σε συγκινητικά έργα	
5. Πλένω πιάτα	
6. Μελαγχολώ όταν δε με προσέχουν.	
7. Κερδίζω χρήματα κάνοντας baby sitting	
8. Παίζω ποδόσφαιρο	
9. Θεωρώ τον καβγά έναν καλό τρόπο για να λύνω τα προβλήματα	
10. Νομίζω ότι συμπεριφέρομαι με καλοσύνη και ευγένεια	
11. Απολαμβάνω ένα καλό φιλμ με φαντάσματα	
12. Τελικά θα μάθω γραφομηχανή	
13. Νομίζω ότι ένα καλό επάγγελμα ή μία καριέρα έχουν μεγάλη σημασία.	
14. Νομίζω ότι τα πάω καλά στο σχολείο	
15. Μ' αρέσει το σπίτι να είναι τακτοποιημένο και συμμαζεμένο.	
16. Μ' αρέσει να διορθώνω αυτοκίνητα.	
17. Αν χρειασθεί, θα πολεμήσω για την πατρίδα μου.	

1.3 «Συμπληρώστε τις εκφράσεις»*

Στόχος

Να εισαγάγει τα άτομα που συμμετέχουν στην άσκηση στην έννοια των στερεοτύπων για τους ρόλους των δύο φύλων και να δώσει παραδείγματα των στερεοτύπων που το κάθε φύλο αναπτύσσει για το άλλο.

Μέθοδος

Μοιράζετε σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα τα δύο επόμενα φύλλα εργασίας και ζητάτε να συμπληρώσουν στο ένα τις εκφράσεις που αφορούν το δικό τους φύλο και, στο άλλο, τις εκφράσεις που αφορούν το αντίθετο. Κατόπιν, σε μικρές ομάδες συζητάτε τα αποτελέσματα. Οι ομοιότητες και οι διαφορές στις απαντήσεις των αγοριών και των κοριτσιών πρέπει ν' αποτελέσουν θέμα συζήτησης.

Στη συζήτηση εξετάζετε και τα παρακάτω θέματα:

1. Ποιες εκφράσεις προκαλούν όμοιες αντιδράσεις και ποιες διαφορετικές α) για τα αγόρια και β) για τα κορίτσια στα 2 φύλα;
2. Μήπως υπάρχει η τάση να υιοθετούμε περισσότερα στερεότυπα για το άλλο φύλο απ' ό,τι για το δικό μας;

Μπορείτε, επίσης, να εξετάσετε τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων/ουσών για τις προσδοκίες των γονιών και των εκπαιδευτικών απέναντι στα αγόρια και τα κορίτσια. Μπορείτε να τους θέσετε το ερώτημα αν εμπλέκονται τα στερεότυπα στις προσδοκίες αυτές και πόσο αυτές οι προσδοκίες επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ίδιων των συμμετεχόντων/ουσών. Σε αυτό το σημείο, για να τους διευκολύνετε, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε παραδείγματα από την προσωπική σας ζωή.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

«Συμπλήρωσε αυτές τις εκφράσεις - Κ»

Είναι σπουδαίο να είσαι κορίτσι γιατί
.....
Ένα κορίτσι δε θα άφηγε ποτέ ένα αγόρι να δει
.....
Οι γονείς μαλώνουν τα κορίτσια όταν αυτά
.....
Τα κορίτσια δεν μπορούν να
.....
Οι γονείς ενός κοριτσιού του επιτρέπουν
.....
Οι εκπαιδευτικοί περιμένουν από τα κορίτσια να φέρονται στα αγόρια
.....
Τα κορίτσια αισθάνονται αμηχανία όταν
.....
Οι γονείς περιμένουν από τα κορίτσια
.....
Στα κορίτσια επιτρέπεται να
.....
Τα αγόρια στην πραγματικότητα θέλουν από τα κορίτσια να
.....
Στα κορίτσια δεν αρέσει
.....
Ένα κορίτσι θα το κορόιδευαν αν
.....

«Συμπλήρωσε αυτές τις εκφράσεις - Α»

Είναι σπουδαίο να είσαι αγόρι γιατί
.....
Ένα αγόρι δε θα άφηνε ποτέ ένα κορίτσι να δει
.....
Οι γονείς μαλώνουν τα αγόρια όταν αυτά
.....
Τα αγόρια δεν μπορούν να
.....
Οι γονείς ενός αγοριού του επιτρέπουν
.....
Οι εκπαιδευτικοί περιμένουν από τα αγόρια να φέρονται στα κορίτσια
.....
Τα αγόρια αισθάνονται αμηχανία όταν
.....
Οι γονείς περιμένουν από τα αγόρια
.....
Στα αγόρια επιτρέπεται να
.....
Τα κορίτσια στην πραγματικότητα θέλουν από τα αγόρια να
.....
Στα αγόρια δεν αρέσει
.....
Ένα αγόρι θα το κορόιδευαν αν
.....

1.4 Διάσημες γυναίκες*

Στόχος

Να ερευνήσουν οι μαθητές/τριες τους ρόλους που διαδραμάτισαν γυναίκες και άνδρες στην Ιστορία και να παρατηρήσουν αν η Ιστορία, που διδάσκεται στα σχολεία, είναι η Ιστορία που αναφέρεται κυρίως σε άνδρες.

Μέθοδος

Χωρίζετε τα άτομα που συμμετέχουν σε μικρές ομάδες των 3-4 ατόμων και δίνετε στο καθένα από ένα φύλλο εργασίας. Παροτρύνετε τα μέλη της κάθε ομάδας να συνεργαστούν προσπαθώντας να βρουν όσα περισσότερα ονόματα ανδρών και γυναικών μπορούν, ώστε να συμπληρώσουν τον πίνακα. Τα αποτελέσματα της κάθε ομάδας ανακοινώνονται στην τάξη και σχολιάζονται. Συζητάτε με τους μαθητές/ήτριες τις δυσκολίες που προέκυψαν για τη συμπλήρωση του πίνακα και αναφέρετε τους πιθανούς λόγους. Κάνετε προσπάθεια να συνειδητοποιήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες ότι η ενδεχόμενη αδυναμία τους να βρουν γνωστά ονόματα γυναικών για κάθε μία κατηγορία οφείλεται στο γεγονός ότι:

α) οι γυναίκες, ιστορικά, δεν είχαν πολλές δυνατότητες να ασχοληθούν με τις επιστήμες, τις τέχνες, τα γράμματα.

β) η ιστορία δε δίνει αρκετή έμφαση στις δραστηριότητες και τα επιτεύγματα των γυναικών.

Σημείωση: Είναι απαραίτητο να σκεφτείτε από πριν κάποιες πιθανές απαντήσεις. Αν τα άτομα που συμμετέχουν αδυνατούν να συμπληρώσουν τον κατάλογο, τους δίνετε χρόνο για να κάνουν έρευνα.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

«Διάσημες γυναίκες»

Γράψε στην αντίστοιχη στήλη το όνομα μιας γυναίκας κι ενός άνδρα που έγιναν γνωστοί για τη δραστηριότητά τους σε καθένα από τους παρακάτω τομείς:

ΓΥΝΑΙΚΕΣ		ΑΝΔΡΕΣ
	Αθλητές/τριες	
	Εγκληματίες	
	Καλλιτέχνες/ιδες	
	Πιλότοι	
	Συνθέτες/ιδες	
	Εραστές	
	Στρατιωτικοί ηγέτες	
	Μουσικοί	
	Εθνικοί ηγέτες	
	Λογοτέχνες/ιδες	
	Ποιητές/τριες	
	Θρησκευτικοί ηγέτες	
	Επιστήμονες	
	Εφευρετής/τρια	
	Εξερευνητής/τρια	

Επιπλέον ερώτηση: Αν υποθέσουμε ότι υλοποιούσες τη δραστηριότητα αυτή 30 χρόνια πριν, πιστεύεις ότι θα υπήρχε κάποια αλλαγή στις διασημότητες των δύο φύλων, δηλαδή στον αριθμό των ανδρών-γυναικών σε σχέση με σήμερα; Αν ναι, πού πιστεύεις ότι οφείλεται αυτή η διαφοροποίηση;

1.5 Διαφημίσεις*

Στόχος

Να συνδέσουν οι μαθητές/ήτριες τα μηνύματα των διαφημίσεων με παραδοσιακούς ή έμμεσα προτεινόμενους ρόλους για το κάθε φύλο.

Μέθοδος

Στην άσκηση αυτή χρησιμοποιείτε την τεχνική του παίξιματος ρόλων ή την ομαδική εργασία.

Ομαδική εργασία: Λέτε στην κάθε υπο-ομάδα να καταγράψει τις πιο δημοφιλείς διαφημίσεις και τα κύρια χαρακτηριστικά τους.

Παίξιμο ρόλων: Ζητάτε από τα άτομα να αναπαραστήσουν, εθελοντικά, τις πιο δημοφιλείς διαφημίσεις.

Στη συνέχεια α) συζητάτε με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες για τα προϊόντα και τον τρόπο που διαφημίζονται από το κάθε φύλο β) κάνετε σύνδεση των μηνυμάτων της διαφήμισης με τον τρόπο ζωής και την επαγγελματική σταδιοδρομία των δύο φύλων και γ) συνδέετε τα μηνύματα με τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνια

1.6 Περιοδικά

Στόχος

Να διερευνήσουν οι μαθητές/ήτριες τη σχέση της ύλης περιοδικών που απευθύνονται σε άνδρες ή σε γυναίκες με τη διαμόρφωση προτύπων συμπεριφοράς για το κάθε φύλο.

Μέθοδος

Χωρίζετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε μικρές υπο-ομάδες. Κάθε υπο-ομάδα μελετάει ένα περιοδικό που απευθύνεται είτε σε άνδρες είτε σε γυναίκες. Κατόπιν, οι μαθητές/ήτριες καταγράφουν τα θέματα των άρθρων, τα κύρια χαρακτηριστικά του περιοδικού και το κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Στη συνέχεια, όλες οι υπο-ομάδες παρουσιάζουν όλα όσα κατέγραψαν.

Ακολουθεί συζήτηση με θέματα όπως:

- Πώς η ύλη των κυρίως γυναικείων ή ανδρικών περιοδικών αναπαράγει πρότυπα συμπεριφοράς;
 - Πόσο πραγματική είναι η εικόνα που παρουσιάζουν τα περιοδικά για το κάθε φύλο;
 - Ποιο το είδος των επαγγελματικών χώρων που προτείνεται για άνδρες και γυναίκες;
-

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

1.7 Γυναικεία - Ανδρικά πεδία

Στόχος

Να συζητήσουν και να δημοσιοποιήσουν οι μαθητές/ήτριες τους ρόλους των γυναικών και των ανδρών στην κοινωνία, και να αναγνωρίσουν τη μεταξύ τους πολυφωνία και ετερογένεια των απόψεων.

Μέθοδος

Λέτε στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τα χέρια τους προκειμένου να δηλώσουν αν συμφωνούν ή διαφωνούν με ορισμένες προτάσεις που θα διαβάσετε. Προτείνετε π.χ. όταν σηκώνουν το δεξί χέρι και το κουνούν με μικρές ημικυκλικές κινήσεις αυτό να σημαίνει συμφωνώ απόλυτα, αν το σηκώνουν απλά και το κρατούν ακίνητο αυτό να σημαίνει συμφωνώ αρκετά, αν σταυρώνουν τα χέρια τους στο στήθος αυτό να σημαίνει δεν ξέρω/δεν απαντώ, αν σηκώνουν το χέρι τους προς τα κάτω και το κουνούν με μικρές ημικυκλικές κινήσεις αυτό να σημαίνει διαφωνώ απόλυτα, και τέλος, αν απλά σηκώνουν το χέρι τους προς τα κάτω και το κρατούν ακίνητο αυτό να σημαίνει δε διαφωνώ αρκετά.

Διαβάζετε στα παιδιά τις προτάσεις από το αντίστοιχο φύλλο εργασίας και τους ζητάτε να απαντήσουν γρήγορα δίχως πολύ σκέψη χρησιμοποιώντας τις χειρονομίες που μόλις μάθανε. Δίνετε έμφαση στο ότι είναι σημαντικό να απαντήσουν άμεσα και γρήγορα, γιατί αυτές οι απαντήσεις αντανακλούν το πώς σκέφτεται ένα άτομο στο παρόν. Σε έναν άλλον χρόνο οι απαντήσεις ίσως είναι διαφορετικές.

Σε αυτήν τη δραστηριότητα συμμετέχετε κι εσείς.

* *Scirom, T. & Dyson, S (1988). Greater Expectations: A source book for working with girls and young women (Edr H. Slavin). Cambridge: Learning Development Aid.*

Γυναικεία - Ανδρικά πεδία

1. Τα αγόρια θα πρέπει να έχουν καλύτερη μόρφωση από τα κορίτσια
2. Οι άνδρες και οι γυναίκες θα πρέπει να μοιράζονται από κοινού τη φροντίδα του παιδιού.
3. Οι γυναίκες δε θα έπρεπε να δουλεύουν σε βραδινές βάρδιες.
4. Οι άνδρες θα πρέπει να πληρώνονται περισσότερο από τις γυναίκες.
5. Οι σύζυγοι θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερες αμοιβές από τις συζύγους τους.
6. Η φροντίδα του νοικοκυριού είναι ευθύνη των γυναικών.
7. Οι γυναίκες είναι πιο συναισθηματικές από τους άνδρες.
8. Οι άνδρες είναι πιο λογικοί από τις γυναίκες.
9. Οι γυναίκες δεν τα καταφέρνουν σε διευθυντικές θέσεις.
10. Οι άνδρες δεν θα έπρεπε να κλαίνε.
11. Η φροντίδα των αρρώστων είναι ευθύνη των γυναικών.
12. Η φροντίδα των ηλικιωμένων είναι ευθύνη των γυναικών.
13. Οι άνδρες δεν είναι ικανοί να φροντίζουν κάποιον/α (παιδί, άρρωστο, ηλικιωμένο) που έχει ανάγκη.
14. Οι άνδρες δεν είναι ικανοί να μαγειρεύουν.
15. Οι άνδρες δεν μπορούν να φροντίσουν την προσωπική τους υγιεινή.
16. Οι γυναίκες δεν μπορούν να κάνουν σκληρές και βαριές εργασίες.
17. Οι άνδρες δεν μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους στις εργασίες του σχολείου.

1.8 Βία κατά των Γυναικών - Ψηφοφορία Αξιών*

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι μαθητές/ήτριες τις αρνητικές συνέπειες των στερεοτύπων και της υποδέεστερης θέσης των γυναικών στην οικογένεια και στην κοινωνία, και τέλος, να ενημερωθούν για το θέμα της κακοποίησης των γυναικών.

Μέθοδος

Λέτε στα παιδιά ότι πρόκειται να τους διαβάσετε ορισμένες προτάσεις και μετά από κάθε ανάγνωση θα τους ζητήσετε να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση, χρησιμοποιώντας τα χέρια τους. Τους εξηγείτε τις κινήσεις: α) όταν σηκώνουν το δεξί χέρι επάνω και το κουνούν με μικρές ημικυκλικές κινήσεις αυτό να σημαίνει ότι συμφωνούν απόλυτα, β) αν το σηκώνουν απλά και το κρατούν ακίνητο αυτό να σημαίνει ότι συμφωνούν αρκετά, γ) αν σταυρώνουν τα χέρια στο στήθος αυτό να σημαίνει δεν ξέρω/δεν απαντώ, δ) αν σηκώνουν το χέρι τους προς τα κάτω και το κουνούν με μικρές ημικυκλικές κινήσεις αυτό να σημαίνει ότι διαφωνούν απόλυτα, και τέλος ε) αν απλά σηκώνουν το χέρι τους προς τα κάτω και το κρατούν ακίνητο αυτό να σημαίνει ότι δε διαφωνούν αρκετά.

Διαβάζετε στα παιδιά τις προτάσεις από το αντίστοιχο φύλλο εργασίας και τους ζητάτε να απαντήσουν γρήγορα, δίχως πολύ σκέψη χρησιμοποιώντας τις χειρονομίες που μόλις μάθανε. Τονίζετε ότι είναι σημαντικό να απαντήσουν άμεσα και γρήγορα γιατί αυτές οι απαντήσεις αντανακλούν το πώς σκέφτεται ένα άτομο στο παρόν. Σε έναν άλλον χρόνο οι απαντήσεις ίσως είναι διαφορετικές.

Σε αυτήν τη δραστηριότητα συμμετέχετε κι εσείς, ωστόσο είναι σημαντικό η αντίδρασή σας στις προτάσεις να είναι καθυστερημένη για να μην επηρεάζει τις αντιδράσεις των παιδιών.

Κατόπιν, μπορείτε να διεξάγετε συζήτηση σε μικρές ομάδες ή στην ολομέλεια σχετικά με θέματα όπως: α) τι τους έκανε εντύπωση και για ποιο λόγο, β) τι το καινούργιο έμαθαν, και γ) τι μπορούμε να κάνουμε για να σταματήσουμε τη διαιώνιση αυτών των ζητημάτων.

Σημείωση: Η ίδια μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρουσίαση του ζητήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης.

* Η άσκηση προσαρμόστηκε από το βιβλίο των Scirom, T. & Dyson, S (1988). *Greater Expectations: A source book for working with girls and young women* (Ed. H. Slavin). Cambridge: Learning Development Aid

Βία κατά των γυναικών - Ενδοοικογενειακή βία - Ψηφοφορία αξιών

1. Η γυναίκα είναι υπεύθυνη για τη βία που της ασκείται.
2. Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο.
3. Η γυναίκα ως υπεύθυνη της οικογένειας δε θα πρέπει να μιλάει για τα οικογενειακά ζητήματα.
4. Οι άνδρες επιτίθενται σωματικά.
5. Η βία είναι έγκλημα.
6. Η βία είναι ταπεινωτική πράξη για την αξιοπρέπεια των γυναικών.
7. Οι άνδρες επιτίθενται στις γυναίκες γιατί πίνουν και μεθούν.
8. Οι γυναίκες που έχουν χαμηλό οικονομικό και εκπαιδευτικό υπόβαθμο είναι θύματα κακοποίησης.
9. Η βία κατά των γυναικών είναι σπάνιο φαινόμενο.
10. Οι δράστες είναι ψυχοπαθολογικά άτομα.
11. Η βία κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια δεν επηρεάζει τα παιδιά.
12. Οι άνδρες μέσα στο σπίτι έχουν δικαίωμα να πούνε και μια κουβέντα παραπάνω.
13. Η βία είναι οικονομική, σωματική, ψυχολογική και κοινωνική.
14. Η βία που ασκεί ένας δράστης σε μια γυναίκα επηρεάζει και τα παιδιά, όταν υπάρχουν.

Σεξουαλική Παρενόχληση - Ψηφοφορία αξιών

1. Τα κορίτσια με το ντύσιμό τους προκαλούν για να τις παρενοχλήσει ένας άνδρας.
2. Τα κορίτσια δε θα πρέπει να δίνουν σημασία στη σεξουαλική παρενόχληση που συμβαίνει.
3. Οι άνδρες παρενοχλούν σεξουαλικά τις γυναίκες επειδή δεν έχουν έλεγχο στις ορμές τους.
4. Δεν παρενοχλούν όλοι οι άνδρες.
5. Πιο συχνά παρενοχλούνται γυναίκες από ό,τι άνδρες.
6. Οι γυναίκες παρενοχλούν σεξουαλικά τους άνδρες επίσης.
7. Η σεξουαλική παρενόχληση χρησιμοποιείται από τις γυναίκες ως ένα μέσο εκδίκησης προς τον άνδρα με τον οποίο είναι θυμωμένη.
8. Ένα κορίτσι/μια γυναίκα που δεν ανέχεται τα σεξουαλικά πειράγματα δεν έχει αίσθηση του χιούμορ.
9. Η σεξουαλική παρενόχληση δε συμβαίνει μόνο στις γυναίκες, αλλά και στους άνδρες.
10. Το να σφουρίξει ένας άνδρας στο πέρασμα μιας γυναίκας είναι κομπλιμέντο.
11. Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να συμβεί παντού, στο σχολείο, στο λεωφορείο, στην εργασία, στο δρόμο, στις οικογενειακές συγκεντρώσεις.

Βία κατά των Γυναικών - Ενδοοικογενειακή βία

Η ενδο-οικογενειακή βία, η σεξουαλική παρενόχληση, ο βιασμός και η πορνεία/ εμπόριο γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, αποτελούν μορφές βίας κατά των γυναικών.

Η ενδοοικογενειακή βία αναφέρεται σε κάθε μορφή σωματικής, ψυχολογικής, σεξουαλικής ή οικονομικής βίας που υφίσταται στις οικογενειακές ή τις διαπροσωπικές σχέσεις και έχει μια μορφή εξαναγκασμού, εξευτελισμού και ελέγχου. Είναι μια μορφή εξουσίας και θεωρείται εγκληματική πράξη, αν και δεν κατονομάζεται ως αδίκημα του Ποινικού Κώδικα της χώρας μας. Οι προβλεπόμενες μορφές βίας που ρυθμίζονται από τις γενικές διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Δικαίου είναι οι σωματικές βλάβες, «τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας» και τα εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, καθώς και τα εγκλήματα κατά της τιμής και της προσβολής της προσωπικότητας.

Η βία είναι το αποτέλεσμα κακής χρήσης της εξουσίας και ελέγχου, ενώ οι ρίζες της βρίσκονται στην ιστορική και κοινωνική θέση που κατέχει η γυναίκα μέσα στην οικογένεια και στην κοινωνία

Η ενδοοικογενειακή βία είναι διαφυλικά προσδιοριζόμενη, με την έννοια ότι περισσότερο οι γυναίκες υφίστανται τη βία και ο δράστης είναι συνήθως άνδρας. Κάθε γυναίκα μπορεί να υποστεί βία ανεξάρτητα από τη φυλή, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την καταγωγή, την εθνότητα, την τάξη, τη σεξουαλικότητα, την αναπηρία, τον τρόπο ζωής ή τη θρησκευτική ομάδα. Γνωρίζουμε, τέλος, ότι οι γυναίκες υπόκεινται σε βία πιο συχνά μέσα στο σπίτι, από κάποιον γνωστό τους, παρά έξω από το σπίτι (ΚΕΘΙ, 2000).

Σε μια πρόσφατη επιδημιολογική έρευνα για την ενδοοικογενειακή βία (ΚΕΘΙ, 2003) βρέθηκε ότι ψυχολογική κακοποίηση έχει υποστεί το 56% των γυναικών (περίπου 1 στις 2), σωματική το 3.6%, και σεξουαλική το 3.5% αυτών. Επισημαίνεται, επίσης, ότι 2 στις 10 γυναίκες που πήραν μέρος στην έρευνα ανέφεραν ότι γνώριζαν κάποια γυναίκα από το συγγενικό ή φιλικό τους περιβάλλον που είχε υποστεί ή υφίσταται βία από το σύζυγο/ σύντροφό της (σκοτεινός αριθμός κακοποίησης).

Ο άνδρας που κακοποιεί δεν είναι άτομο με ψυχολογικά προβλήματα, ούτε ωθείται στην βία λόγω της κατανάλωσης αλκοόλ ή οικονομικών προβλημάτων ή της ανεργίας (π.χ ΚΕΘΙ, 2000). Είναι ένας άνθρωπος φυσιολογικός που συμπεριφέρεται βίαια, κυρίως μέσα στο σπίτι του, απέναντι στη γυναίκα και τα παιδιά του. Συνήθως, η δημόσια εικόνα του δράστη που κακοποιεί είναι διαφορετική και αντίθετη από αυτήν που έχει στη ιδιωτική του ζωή.

Τα περιστατικά βίας και κακοποίησης που δημοσιοποιούνται, καταγγέλλονται και εκδικάζονται είναι ελάχιστα. Οι γυναίκες σιωπούν και δεν αποκαλύπτουν τη βία που υφίστανται, επειδή φοβούνται ότι θα θεωρηθούν υπεύθυνες για τη βία και την σπίλωση του καλού ονόματος της οικογένειάς τους (Koss & Hoffman, 2000). Ακόμη αποσιωπούν τη βία για κοινωνικούς λόγους, εξαιτίας των κοινωνικών δομών που δίνουν αξία στον άνδρα αλλά και για λόγους αισθημάτων ντροπής, έλλειψης αυτο-εκτίμησης, φόβου της κοινωνικής κατακραυγής, φόβου περιθωριοποίησης και φόβου των αντιποίνων καθώς και τιμωρητικής συμπεριφοράς από το σύζυγο/ σύντροφο (π.χ. Dobash & Dobash, 1998). Επιπλέον, το κοινωνικό πλαίσιο καθώς και οι δικαστικές και αστυνομικές αρχές, δεν βοηθούν τη γυναίκα να καταγγείλει την κακοποίηση και έτσι παρατηρείται δευτερογενής θυματοποίησή της (Σαγκανά, 1999).

Οι συνέπειες της βίας που αφορούν και τις γυναίκες και τα παιδιά είναι ψυχολογικές (κατάθλιψη, άγχος), σωματικές (π.χ τραυματισμοί, θάνατοι) και οικονομικές (π.χ μειώνει τα έσοδα των γυναικών και την ικανότητα να παραμείνουν στην εργασία) (π.χ. Sutherland, Bybee, & Sullivan, 1998). Επιπλέον, η βία αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου για το 7% όλων των θανάτων ανάμεσα στις γυναίκες, ηλικίας 15-44 χρονών σε όλο τον κόσμο (Krug et al. 2002). Η βία στην οικογένεια καταστρέφει τις γυναίκες και τα παιδιά, καθώς παρατηρείται ότι στις 30-60% των περιπτώσεων ο σύζυγος κακοποιεί τη γυναίκα και τα παιδιά (White, Smith, Koss & Figueredo, 2000). Κάποια παιδιά μπορεί να είναι παρόντα στην άσκηση βίας των ανδρών κατά των γυναικών, ενώ άλλα όχι, καθώς τα επεισόδια συμβαίνουν αργά το βράδυ. Τα παιδιά μπορεί να φοβούνται για τη δική τους την ασφάλεια. Τα αγόρια, που έχουν εκτεθεί στη βία, έχει παρατηρηθεί ότι παρουσιάζουν πολλά προβλήματα συμπεριφοράς, όπως επιθετικότητα, ανυπακοή, κατάθλιψη και προσκόλληση ή εξάρτηση (Jaffe et al. 1986, αναφέρεται στον Frude, 1990) ενώ παρόμοια δεδομένα έχουν βρεθεί και για τα κορίτσια. Παρ'όλα αυτά, το πιο σταθερό εύρημα είναι ότι τα αγόρια, που ήταν μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας στη νεαρή τους ηλικία είναι πιο πιθανό να αναπαράγουν τη βία στην ενήλική ζωή τους.

Γενικά η βία κατά των γυναικών είναι πράξη καταχρηστική, παράνομη και αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως διαβεβαιώνεται και από τα άρθρα (βλ. παρακάτω) της Οικουμενικής Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για την «Εξάλειψη των Διακρίσεων Κατά των Γυναικών» (1981):

Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια (Άρθρο, 1, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948).

Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση (Άρθρο, 5, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948).

Η σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο

Η σεξουαλική παρενόχληση πλήττει ως επί το πλείστον τις γυναίκες. Αποτελεί ένα κοινωνικό ζήτημα που απορρέει από την κοινωνική ανισότητα των δυο φύλων και δε θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αποκλειστικό ζήτημα υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων ή ως μια άλλη μορφή εργασιακής παρενόχλησης ή εκφοβισμού (Workplace bullying) που ενδεχομένως πλήττει κάθε εργαζόμενο (Samuels, 2003). Η σεξουαλική παρενόχληση δεν αφορά μόνο τον εργασιακό χώρο, αλλά μπορεί να συμβεί παντού, στο σχολείο, στο λεωφορείο στις οικογενειακές συγκεντρώσεις κτλ..

Ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης

Ο πιο διαδομένος ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης για τη χώρα μας είναι η σχετική Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2002*), όπου η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση αφορά «σε οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος».

Παραδείγματα που εμπίπτουν στον παραπάνω ορισμό είναι:

Συμπεριφορά σεξουαλικής φύσης εκφραζόμενη με πράξεις, με λόγια, μη εκφραζόμενη με λόγια, όπως αγγίγματα, χάδια, πίεση για σύναψη σεξουαλικών σχέσεων, πίεση για σεξουαλική επαφή, ανεπιθύμητες ερωτικές και ανήθικες προτάσεις, υπονοούμενα, πρόστυχα σχόλια, επίδειξη πορνογραφικών περιοδικών ή υλικού. Συμπεριφορά βασιζόμενη στη διαφορά φύλου: περιλαμβάνονται συμπεριφορές οι οποίες δυσφημούν ή γελοιοποιούν, ή είναι εκφοβιστικές, ή ενοχλητικές για την εργαζόμενη και οφείλονται στο φύλο της (ΚΕΘΙ, 2004).

Επιδημιολογικά δεδομένα για τη σεξουαλική παρενόχληση:

Στην πρώτη ελληνική επιδημιολογική έρευνα για τη σεξουαλική παρενόχληση που έγινε από το ΚΕΘΙ (2004) και στην οποία συμμετείχαν 1200 γυναίκες εργαζόμενες, ηλικίας από 18 χρονών και άνω, βρέθηκε ότι το 10% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι έχει υποστεί κάποια μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης στον χώρο εργασίας.

Το φύλο είναι ο πιο χαρακτηριστικός παράγοντας που συστηματικά συνδέεται με τη σεξουαλική παρενόχληση (Jackson & Newman, 2004**). Περισσότερες γυναίκες απ' ό,τι άνδρες πλήττονται από συμπεριφορές σεξουαλικής παρενόχλησης και αυτό είναι ένα αδιαμφισβήτητο φαινόμενο. Οι άνδρες αναφέρουν λιγότερες περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης, τις βιώνουν ως λιγότερο προσβλητικές και οι συνέπειες της είναι λιγότερο αρνητικές για τους ίδιους (European Commission, 1999). Επίσης, το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης είναι άνδρες (97%), αναφέρεται στην Έκθεση του ΚΕΘΙ (2004) για τη σεξουαλική παρενόχληση. Οι άνδρες

* Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Οδηγία 2002/73/ΕΚ, 5 Οκτωβρίου, 2002».

** Jackson, R. A., Newman, M.A. (2004). Sexual Harassment in the Federal workplace revisited: Influences on sexual harassment by Gender. *Public Administration Review*, 64 (6), 705-717.

που παρενοχλούν συνήθως είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία και σε ανώτερη θέση στην εργασιακή ιεραρχία (Gutek, 1985).

Οι συνέπειες της σεξουαλικής παρενόχλησης

Η σεξουαλική παρενόχληση μετατρέπει τις γυναίκες σε αντικείμενα, μερικές φορές τις θυματοποιεί και πολύ συχνά αλλάζει τη ζωή τους (Koss, 1990). Γενικά επηρεάζει αρνητικά την ψυχολογική, σωματική υγεία των γυναικών και την επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Στην έρευνα του ΚΕΘΙ αναφέρεται ότι οι γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση χάνουν την θέση εργασίας τους (78,35), είτε οικειοθελώς είτε επειδή απολύονται. Συγκεκριμένα, οι ψυχολογικές αντιδράσεις των γυναικών μπορεί να περιλαμβάνουν κατάθλιψη, άγχος, άρνηση, θυμό, φόβο, ντροπή, ενοχή κτλ. (American Psychological Association, 1998, Walker, 1994). Ενώ οι σωματικές αντιδράσεις μπορεί να είναι πονοκέφαλοι, λήθαργοι, γαστρεντερικά προβλήματα, προβλήματα στον ύπνο, εφιάλτες, αντιδράσεις πανικού κ.ά. (American Psychological Association, 1998, Walker, 1994).

Τι μπορεί να γίνει για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης

Η αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης δεν είναι προσωπικό ζήτημα των γυναικών. Απαιτούνται κοινωνικές, οργανωσιακές, πολιτικές και νομικές παρεμβάσεις και αλλαγές. Αφορά όλους τους φορείς που εμπλέκονται, όπως τους εργοδότες, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, τους εργαζόμενους και τις γυναικείες οργανώσεις. (βλ Ο Οδηγός για την εφαρμογή του Κώδικα Πρακτικής της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993) είναι αρκετά τεκμηριωμένος και περιλαμβάνει οδηγίες για όλους).

Ειδικότερα, σε ατομικό επίπεδο, η κάθε γυναίκα θα πρέπει να γνωρίζει ότι η σεξουαλική παρενόχληση δεν είναι σπάνια, αντίθετα συμβαίνει συχνά, πολύ συχνά, και δε θα πρέπει να κατηγορεί τον εαυτό της. Σε κάθε περίπτωση ο δράστης είναι ο υπεύθυνος της σεξουαλικής παρενόχλησης και αυτό είναι κάτι που όλες και όλοι θα πρέπει να το έχουμε υπόψη μας. Η σιωπή δε βοηθάει να σταματήσει αυτό. Το να μιλήσουν οι γυναίκες που παρενοχλούνται σε κάποια/ον, σε συνάδελφισσα/φο, στην οικογένειά τους, σε φίλες/ους, σε συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι ένα σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι η γυναίκα, την οποία ο δράστης παρενοχλεί, δεν είναι η μόνη. Το να μιλήσει η γυναίκα που παρενοχλείται, θα τη βοηθήσει να βρει υποστήριξη και να προστατέψει και άλλες από το δράστη. Τέλος, οι γυναίκες που νιώθουν φορτισμένες ψυχολογικά και έχουν ιδιαίτερο άγχος, μπορούν να βοηθηθούν αν απευθυνθούν σε υπηρεσίες και δομές γυναικείες ή μη, που γνωρίζουν τα ζητήματα βίας κατά των γυναικών.

Η αντιμετώπιση των γυναικείων προβλημάτων απαιτεί συλλογικές παρεμβάσεις και μεμονωμένες, γιατί τα αίτια των προβλημάτων τους είναι κοινωνικά (Perlin & Schooler 1978).

1.9 Σαπουνόπερα*

Στόχος

Να καταγράψουν οι μαθητές/ήτριες τις προσδοκίες και τους ρόλους των δύο φύλων, όπως αποδίδονται στην τηλεόραση και ειδικά στις τηλεοπτικές σειρές γνωστές ως σαπουνόπερες, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής ανάλυσης αυτών των προγραμμάτων.

Μέθοδος

Η υλοποίηση αυτής της άσκησης μπορεί να γίνει σε 2 χρόνους. Σε μία πρώτη συνάντηση ζητάτε από τους/τις μαθητές/ήτριες να παρακολουθήσουν μια συγκεκριμένη σαπουνόπερα και να προσπαθήσουν να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως, ποιος από τους φίλους και την οικογένειά τους παρακολουθεί τη σειρά, να σκεφτούν αν οι σαπουνόπερες είναι πιο ελκυστικές στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες και τους λόγους που τις κάνουν τόσο δημοφιλείς, να περιγράψουν τον πιο δυνατό χαρακτήρα του έργου, ανδρικό και γυναικείο καθώς και τις διαστάσεις της ζωής στις οποίες αναφέρεται η σαπουνόπερα (οικογενειακές σχέσεις, επαγγελματικές, φιλικές κ.τ.λ).

Επίσης, τους ζητάτε να αναφέρουν ποιος έχει την εξουσία στη σειρά και στο επεισόδιο, αν υπάρχουν ανδρικοί χαρακτήρες που παρουσιάζονται στην ταινία με άλλα χαρακτηριστικά από τα κυρίαρχα, όπως ευαισθησία, φροντίδα για τους άλλους κτλ., ποιος παίρνει τις αποφάσεις στην οικογένεια, ποιος χαρακτήρας είναι υπεύθυνος για τη δημόσια σφαίρα της οικογένειας, και ποιος για την ιδιωτική.

Σε μια δεύτερη συνάντηση συζητάτε σε μικρές ομάδες αναφορικά με το ποιοι είναι οι χαρακτήρες που παρουσιάζονται λεπτομερώς και πόσο μοιάζουν αυτοί οι χαρακτήρες με τους καθημερινούς ανθρώπους. Στη συνέχεια ρωτάτε τα μέλη των ομάδων αν πιστεύουν ότι οι άνθρωποι στην καθημερινότητά τους επηρεάζονται από σειρές τέτοιου είδους.

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 2

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

2.1 Διαφορές ανάμεσά μας*

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι μαθητές/ήτριες ότι μπορεί οι άνθρωποι που είναι διαφορετικοί από μας να αποτελέσουν τους καλύτερους δασκάλους μας και να μας βοηθήσουν να διευρύνουμε τον εαυτό μας. Ακόμη, να αναγνωρίσουν νέες δεξιότητες και ικανότητες τους που δεν έχουν, αλλά θα μπορούσαν να αναπτύξουν.

Μέθοδος

Ζητάτε από τα παιδιά να γράψουν τα ονόματα τριών ανθρώπων που γνωρίζουν ότι είναι πολύ διαφορετικοί από τα ίδια. Κατόπιν τους λέτε να επιλέξουν από αυτά ένα πρόσωπο και να επικεντρωθούν σε αυτό. Τους λέτε να «βάλουν» τον εαυτό τους στη θέση του προσώπου που επέλεξαν. Τα ρωτάτε: «Πώς θα ήταν τα πράγματα;» Τους λέτε να περάσουν λίγο χρόνο μ' αυτό το άτομο και να υποθέσουν ότι το συγκεκριμένο άτομο είναι ο/η καλύτερός/η τους δάσκαλος/α γι' αυτήν την παραμελημένη πλευρά τους. Στη συνέχεια, τα ενθαρρύνετε να μιλήσουν για τα πλεονεκτήματα αυτής της ιδιότητας και να γράψουν τρία από τα διδάγματά τους.

Παραλλαγή

Ενδεχομένως, σε αυτήν την άσκηση μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να διερευνήσουν τις διαφορές των δύο φύλων (π.χ. ένα κορίτσι μπορεί να επιλέξει ένα αγόρι και να διερευνήσει σε ποιους τομείς διαφέρει και το αντίστροφο).

* Frey, D.& Carlock, C.J.(1991). *Practical Techniques for Enhancing Self-Esteem*. Ohio.Acc.Dev.Inc.

2.2 Πορεία ζωής: Η Αυτοεκτίμησή μου*

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι συμμετέχοντες/ουσες παράγοντες που έχουν επηρεάσει την αυτοεκτίμησή τους και να ανακαλύψουν μία ευκαιρία για ενδοσκόπηση.

Μέθοδος

Σε έναν πίνακα ή σε ένα χαρτί ζωγραφίζετε ένα παράδειγμα «πορείας ζωής» (θα μπορούσε να είναι και το δικό σας). Διευκρινίζετε στους/τις συμμετέχοντες/ουσες ότι αυτό είναι απλώς ένα παράδειγμα και ότι η δική τους πορεία ζωής μπορεί να μην ταιριάζει καθόλου με αυτό.

Στη συνέχεια, δίνετε στον/την καθένα/καθεμία από μία κόλλα χαρτί και τους ζητάτε να ζωγραφίσουν τη δική τους πορεία ζωής. Τους εξηγείτε ότι δεν είναι υποχρεωμένοι/ες να αποκαλύψουν όσα δεν επιθυμούν και ότι έχουν περίπου 15 λεπτά γι' αυτήν την εργασία.

Όταν τελειώσουν τους ζητάτε να συζητήσουν τη δική τους «πορεία ζωής» με κάποιο άλλο άτομο, το οποίο θα μιλήσει με τη σειρά του για τη δική του.

Κρατάτε τα ζευγάρια που μιλούν μαζί και σχηματίζετε ομάδες των τεσσάρων. Δίνετε σε κάθε ομάδα από μία κόλλα χαρτί, ένα χοντρό μαρκάδωρο και μία μικρή κάρτα που γράφει ένα από τα ακόλουθα:

*οικογένεια, σχολείο, συνομήληκοι/ φίλοι,
απρόοπτα γεγονότα.*

Έχοντας στο μυαλό τους τις πορείες ζωής τους, τους ζητάτε να σκεφτούν πώς ο παράγοντας που αναφέρεται στην κάρτα επηρέασε την αυτοεκτίμησή τους.

Στην ολομέλεια, ζητάτε από ένα μέλος της κάθε ομάδας να μιλήσει σύντομα γι' αυτά που έχει καταγράψει.

* Weare, K. & Gray, G. (2000). *Η προαγωγή της ψυχικής και συναισθηματικής υγείας στο σχολείο*. Επιμέλεια: Κατερίνα Σώκου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

2.3 Η Ζώνη της Αυτοεκτίμησης*

Στόχος

Να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες/ουσες διάφορες πλευρές του εαυτού τους (π.χ. τον ιδανικό εαυτό τους, τον πραγματικό εαυτό τους, τον φανταστικό εαυτό τους).

Μέθοδος

Λέτε στους/τις μαθητές/ήτριες να γράψουν ή να ζωγραφίσουν, σε ένα κομμάτι χαρτί, απαντήσεις για 9 περιοχές αυτοεκτίμησης (βλ. φύλλο εργασίας).

Αφού ολοκληρώσουν την άσκηση, τους ζητάτε να συζητήσουν τις απαντήσεις τους με τα μέλη της ομάδας:

- Βάζοντάς τους να μαντέψουν ποια απάντηση ταιριάζει στον καθένα.
- φορώντας την «παντιέρα» που έχουν επιλέξει, να κάνουν κύκλους στο δωμάτιο και να διαβάζουν ο ένας/η μία την παντιέρα του/της άλλου/ης.

Στη συνέχεια, τους ζητάτε να συζητήσουν τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Ποια ζητήματα μοιράστηκαν οι άλλοι/ες που ενίσχυσαν ή επιβεβαίωσαν την αντίληψη που έχει κάποιος/α για τον εαυτό του/της;
2. Ποια θέματα μοιράστηκαν οι άλλοι/ες που τους/τις έκαναν να αναρωτηθούν ή να δούν τον εαυτό τους κάπως διαφορετικά;

Ζητήστε τους να γράψουν την πλευρά του εαυτού τους που τους φάνηκε ότι ήταν ευκολότερο να αναπαραστήσουν στην άσκηση.

Ζητήστε τους, επίσης, να γράψουν την πλευρά του εαυτού τους που δυσκολεύτηκαν περισσότερο να αναπαραστήσουν.

Τέλος, συζητήστε για τις ενδεχόμενες διαφορές στις απαντήσεις των δύο φύλων και για ποιο λόγο παρουσιάζονται οι διαφορές αυτές.

* Frey, D. & Carlock, C.J. (1991). *Practical Techniques for Enhancing Self-Esteem*. Ohio. Acc.Dev.Inc.

Η Ζώνη της Αυτοεκτίμησης

1. Γράψε ή ζωγράφισε πως θα ήθελες να είσαι, τον «ιδανικό σου εαυτό».
2. Γράψε ή ζωγράφισε αυτό που συμβολίζει τον «πραγματικό σου εαυτό».
3. Γράψε ή ζωγράφισε τι αντιπροσωπεύει τον «φανταστικό σου εαυτό».
4. Γράψε αυτό που αντιπροσωπεύει το «εγώ» που όλοι ξέρουν, τον «ανοιχτό σου εαυτό».
5. Γράψε ή ζωγράφισε για το «εγώ» που σχεδόν κανείς δεν ξέρει, τον «κρυμμένο εαυτό».
6. Συμβόλισε την ασταθή αυτοεκτίμηση που έχεις.
7. Μίλησε για τα πράγματα που κάνεις καλά, τον «τωρινό σου εαυτό».
8. Αναφέρσου στα πράγματα που θα ήθελες να κάνεις καλά, «τον εαυτό σου σε εξέλιξη».
9. Γράψε ή συμβόλισε κάτι που θα ήθελες να έχεις πει αν πέθαινες σήμερα.

2.4 Φτάνοντας στην Αυτοεκτίμηση μέσα από μιμήσεις εκφράσεων του προσώπου

Στόχος

Να αποκτήσουν οι μαθητές/ήτριες μεγαλύτερη αυτογνωσία γύρω από τα συναισθήματά τους.

Μέθοδος

Λέτε στους/τις μαθητές/ήτριες να βρουν ένα άλλο άτομο με το οποίο θα ήθελαν να συνεργαστούν. Παροτρύνετε τον ένα από τους δύο να μιμηθεί τον άλλον (ή την άλλη), έτσι ώστε να αναπαραστήσει κάποιο συναίσθημα.

Στη συνέχεια, ενθαρρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να αφήσουν την υπόλοιπη ομάδα να μαντέψει ποιο συναίσθημα αποκαλύπτει η συγκεκριμένη έκφραση του προσώπου τους (ένας άλλος τρόπος για να το κάνουν αυτό τα μέλη της ομάδας είναι να ζητήσουν από τον/την συμπαίκτη/τρια τους, του οποίου ή της οποίας το πρόσωπο μιμήθηκαν, να κοιτάξει σε έναν καθρέφτη και να μαντέψει ποιο συναίσθημα είναι αυτό).

Διαδοχικά, τους λέτε να αναπαραστήσουν τα συναισθήματα της χαράς, του θυμού, της λύπης, του πόνου, της σύγχυσης, της ντροπής, της μονακτικότητας, της έκπληξης.

Τους ενθαρρύνετε να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Όταν οι άλλοι μάντεψαν ποια συναισθήματα αποκαλύφθηκαν για σένα, σε ποιο βαθμό τα σχόλιά τους συμφώνησαν με τη δική σου άποψη;
2. Με βάση αυτό που έγινε σε αυτήν τη δραστηριότητα, πόσο καλά πιστεύεις ότι εκδηλώνεις τα συναισθήματά σου;
3. Τί απ' ό,τι συνέβη κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας σε βοήθησε να δώσεις την παραπάνω απάντηση;
4. Πιστεύεις ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στο πώς αντιλαμβάνονται τα δύο φύλα τον εαυτό τους, και αν ναι, ποιες είναι αυτές;

* Frey, D. & Carlock, C. J. (1991). *Practical Techniques for Enhancing Self-Esteem*. Ohio. Acc.Dev.Inc

2.5 Αντιλαμβανόμενοι τις αισθήσεις*

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι συμμετέχοντες/ουσες τα συναισθήματά τους ευκολότερα και με αυτόν τον τρόπο να μάθουν τις ανάγκες τους. Επίσης, να αναγνωρίσουν το αντίκτυπο που έχουν στην ψυχосύνθεσή μας τα συναισθήματά μας, έτσι ώστε να ξεκινήσουν να χρησιμοποιούν αυτές τις φυσικές αισθήσεις για να καταλάβουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τα συναισθήματά τους.

Μέθοδος

Ενθαρρύνετε καθέναν και καθεμιά από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να νιώσουν τη φυσική αντίδραση στα αισθήματά τους (π.χ. σφίξιμο, ένταση, αλλαγές θερμοκρασίας, μαλάκωμα, αλλαγές στην αναπνοή, εφίδρωση κ.λπ.), καθώς σκέφτονται τα ακόλουθα συναισθήματα (βλ. φύλλο εργασίας):

α. ΛΥΠΗ, β. ΘΥΜΟ, γ. ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟ, δ. ΦΟΒΟ

Γενικά μπορείτε να ζητήσετε από τα παιδιά να σκεφτούν και να συζητήσουν τα εξής:

- Περίγραψε πόσο ευαίσθητος/η είσαι σε σωματικές αλλαγές.
- Αναγνώρισε αυτές τις περιοχές του σώματός σου, για τις οποίες έχεις μεγαλύτερη συναίσθηση.
- Αναγνώρισε τις περιοχές του σώματός σου, τις οποίες αντιλαμβάνεσαι λιγότερο.
- Περίγραψε τα συναισθήματα που είσαι πιο ικανός/ή να βιώσεις.
- Περίγραψε τα συναισθήματα που είσαι λιγότερο ικανός/ή να βιώσεις.

Στο τέλος ζητάτε από τα μέλη της ομάδας να αναστοχαστούν πάνω στις ενδεχόμενες διαφορές του τρόπου βίωσης των συναισθημάτων τους (στεναχώρια, θυμό, ενθουσιασμό, φόβο) τα δύο φύλα.

* Frey, D. & Carlock, C.J. (1991). *Practical Techniques for Enhancing Self-Esteem*. Ohio. Acc.Dev. Press

Αντιλαμβανόμενοι τις αισθήσεις

α. ΛΥΠΗ

Σκέψου κάποιον που υπήρξε πολύ σημαντικό άτομο για σένα αλλά δεν βρίσκεται πλέον στη ζωή σου (λόγω θανάτου, χωρισμού, διαζυγίου). Φαντάσου αυτό το άτομο να κάθεται μπροστά σου. Θυμήσου το πρόσωπό του/της. Ανακάλεσε κάποιες αναμνήσεις σου από όμορφες στιγμές που είχατε μαζί. Ξαναζήσε τις. Τώρα δεξ αυτό το άτομο σιγά-σιγά ν'απομακρύνεται και σταδιακά να φεύγει. Τι αντιδράσεις παρατηρείς στο σώμα σου; Παρατήρησε την αναπνοή σου, τα μάτια σου, το στήθος σου. Κατέγραψε τις φυσικές σου αντιδράσεις.

β. ΘΥΜΟΣ

Θυμήσου κάποια στιγμή στη ζωή σου που κάποιος/α σε κακομεταχειρίστηκε, σε κατηγορήσε ή σου συμπεριφέρθηκε άδικα με κάποιον τρόπο, σε εξαπάτησε σε κάτι. Ποιος ή ποια έρχεται στο μυαλό σου; Τι συνέβη; Καθώς το σκέφτεσαι ποιες είναι οι σωματικές σου αντιδράσεις; Κατέγραψε τις σωματικές σου αισθήσεις.

γ. ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ

Θυμήσου μία εποχή που πήρες ένα μεγάλο ρίσκο, προσπάθησες κάτι ριψοκίνδυνο, παραβιάσες κάποιον κανόνα, δοκίμασες κάτι καινούριο, πήγες κάπου που δεν είχες ξαναπάει σε εργασία, σε έργο, σε ταξίδι ή σε ο,τιδήποτε άλλο. Τι παρατηρείς στην αναπνοή σου; Στο υπόλοιπο σώμα σου; Κατάγραψε τις φυσικές σου αντιδράσεις.

δ. ΦΟΒΟΣ

Θυμήσου κάποια φορά που αισθάνθηκες μεγάλη απειλή, σωματικά ή ψυχολογικά. Ξαναζήσε την εμπειρία όσο πιο ολοκληρωτικά μπορείς. Πού βρίσκεσαι; Με ποιόν ή ποια είσαι; Τί συμβαίνει; Τί παρατηρείς στο σώμα σου καθώς ξαναβιώνεις αυτό το αίσθημα; Κατάγραψε τη σωματική σου αίσθηση.

2.6 Εκτιμώντας το φιλικό σύστημα

Στόχος

Να εκτιμήσουν τα μέλη της ομάδας την ποιότητα των φιλικών τους σχέσεων.

Μέθοδος

Ζητάτε από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να καταγράψουν 5 χαρακτηριστικά που εκτιμούν σε έναν φίλο ή μία φίλη και να τα ταξινομήσουν.

Κατόπιν, τους ζητάτε να καταγράψουν τους/τις στενούς/ές φίλους/ες τους και να σκεφτούν ποια προσόντα και συμπεριφορές, από την παραπάνω λίστα, αυτοί/αυτές έχουν.

Στη συνέχεια, τους ζητάτε να αναγνωρίσουν τους/τις πιο κοντινούς/ες τους φίλους/ες και να θυμηθούν και να καταγράψουν τις φάσεις από τις οποίες έχουν περάσει αυτές οι σχέσεις.

Επίσης, τους λέτε να σκεφτούν και να γράψουν πώς θα μπορούσαν να φέρουν κάποιον ή κάποια από τον εξωτερικό κύκλο των φίλων τους πιο κοντά τους. Ποιες διαφορές παρατηρούν στην επιλογή του φίλου από τα δύο φύλα; Πώς θα μπορούσαμε να δικαιολογήσουν τις διαφορές αυτές;

* Frey, D. & Carlock, C.J.(1991).Practical Techniques for Enhancing Self-Esteem.Ohio. Acc.Dev.Inc

2.7 Επαγγελματικές αξίες*

Στόχος

Να προσδιορίσουν οι συμμετέχοντες/ουσες τις επαγγελματικές τους προτεραιότητες και να ασκηθούν στη διαδικασία λήψης απόφασης.

Μέθοδος

Δίνετε σε κάθε άτομο, που συμμετέχει στην άσκηση, το φύλλο εργασίας για να το συμπληρώσει. Τους παροτρύνετε να συζητήσουν τις κατατάξεις τους σε υπο-ομάδες.

Στη γενική συζήτηση, που ακολουθεί, τους ενθαρρύνετε να αναφερθούν σε παράγοντες που διαμορφώνουν τις επαγγελματικές μας αξίες, κυρίως μέσα από τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Μπορείτε να ξεκινήσετε τη συζήτηση θέτοντας ερωτήσεις όπως:

1. Τί τους οδήγησε να επιλέξουν τις αξίες που διάλεξαν;
2. Για ποιο(ους) λόγο(ους) επέλεξαν αυτές τις αξίες;
3. Έχουν σημειώσει ή παρατηρήσει κάποιες διαφοροποιήσεις στις επιλογές αξιών ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια; Αν ναι, που οφείλονται;
4. Για ποιους λόγους επέλεξαν να ακολουθήσουν καθένα από αυτά τα επαγγέλματα;
5. Υπάρχουν κάποιες διαφοροποιήσεις στα επαγγέλματα που επέλεξαν τα αγόρια και τα κορίτσια;

Τονίζετε ότι οι αξίες σχετίζονται με τα μηνύματα που δέχεται το άτομο από το άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον και που, συχνά, σχετίζονται με το φύλο, την ηλικία και τα προσωπικά του βιώματα.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

Επαγγελματικές αξίες

α) Επαγγελματικές Αξίες

(π.χ. γόητρο, χρήματα, υπευθυνότητα, φροντίδα, ασφάλεια, εξέλιξη, κοινωνικότητα, ανεξαρτησία, τιμιότητα, δύναμη, γνωριμία με άλλους τόπους, δημιουργικότητα, δράση, άλλες...)

β) Ποια επαγγέλματα ανταποκρίνονται στις 3 πρώτες προτεραιότητές σου;

γ) Ποια προσόντα και ποιες δεξιότητες απαιτούνται γι'αυτά τα επαγγέλματα;

δ) Τί πρέπει να κάνεις για να ακολουθήσεις ένα από αυτά τα επαγγέλματα;

2.8 Παιχνίδι με τα επαγγέλματα*

Στόχος

Να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες τους περιορισμούς που έχουν τα δύο φύλα στην άσκηση ορισμένων επαγγελμάτων και να ευαισθητοποιηθούν γύρω απ' αυτούς.

Μέθοδος

Χωρίζετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε ομάδες και τους λέτε να τραβήξουν ένα χαρτάκι από ένα κουτί, στο οποίο αναγράφεται κάποιο παραδοσιακά γυναικείο ή ανδρικό επάγγελμα, και να αναπαραστήσουν το επάγγελμα αυτό. Παροτρύνετε τα υπόλοιπα μέλη, ώστε να προσπαθήσουν να καταλάβουν από τη μίμηση ποιο επάγγελμα κάνει το κάθε άτομο. Στη συνέχεια, τους ενθαρρύνετε να συζητήσουν τις εντυπώσεις τους από τη συγκεκριμένη άσκηση.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). Δρόμοι Ζωής. Θεσσαλονίκη:Βάνιας

2.9 Η εργασία και το επάγγελμα

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες ότι η φροντίδα του σπιτιού θεωρείται εργασία και να αντιληφθούν τη σχέση ανάμεσα στην αμειβόμενη εργασία και την οικονομική ανεξαρτησία. Να συνειδητοποιήσουν το διαχωρισμό των δύο φύλων στην αγορά εργασίας και να καταλάβουν τις αιτίες και τις συνέπειες αυτού του γεγονότος.

Μέθοδος

Χωρίζετε τους/τις μαθητές/ήτριες σε ομάδες. Συζητάτε μαζί τους γύρω από την έννοια του όρου εργασία, τη φροντίδα του σπιτιού και το μέγεθος των παιδιών. Στη συνέχεια, εξετάζετε με τα μέλη της ομάδας τη σχέση μεταξύ εργασίας με αμοιβή και οικονομικής ανεξαρτησίας.

Ρωτάτε τους/τις μαθητές/ήτριες στην τάξη ποια είναι τα μελλοντικά τους σχέδια για την εργασία που θα ήθελαν να ακολουθήσουν. Ορισμένες ερωτήσεις που μπορείτε να θέσετε είναι:

1. Υπάρχουν διαχωρισμοί στην αγορά εργασίας ανάλογα με το φύλο του κάθε ατόμου;
2. Ποια προσόντα, κατά τη γνώμη τους, θα έπρεπε να έχει ένα άτομο για να αποκτήσει την εργασία που επιθυμεί;

Προκειμένου τα παιδιά να μιλήσουν για τα μελλοντικά τους σχέδια σχετικά με την εργασία που θα ήθελαν να ακολουθήσουν, μπορείτε να τους ζητήσετε να πάρουν μια συνέντευξη από έναν/μία ενήλικα (βλ. φύλλο εργασίας). Τέλος, μπορείτε να επιλέξετε ορισμένες ερωτήσεις από το φύλλο εργασίας για να διευκολύνετε τη συζήτηση με τους/τις μαθητές/ήτριες.

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

Η εργασία και το επάγγελμα

Παίρνεις συνέντευξη από κάποιον/α ενήλικα/η, που απασχολείται στο επάγγελμα που έχεις επιλέξει και γράφεις την εξέλιξη του διαλόγου. Αυτό θα σε βοηθήσει να αποβάλεις κάθε φανταστική εικόνα που μπορεί να έχεις για το επάγγελμα αυτό. Θα πρέπει να ετοιμάσεις ένα ερωτηματολόγιο για να μπορέσεις να διεξαγάγεις τη συνέντευξη. Αν το προτιμάς μπορείς να εργαστείς με κάποιο άλλο μέλος της ομάδας γι' αυτήν τη διαδικασία. (Αν δε θέλεις να πάρεις συνέντευξη από κάποιον ενήλικα μπορείς να πάρεις συνέντευξη από τους γονείς σου.)

Κάποιες ενδεικτικές ερωτήσεις:

1. Ποιοι ήταν οι αρχικοί λόγοι για τους οποίους επέλεξες αυτό το επάγγελμα;
2. Θα μπορούσες να μας πεις κάτι για τα ευχάριστα και τα δυσάρεστα καθήκοντα της εργασίας σου;
3. Ακολούθησες κάποια εκπαίδευση με σκοπό να απασχοληθείς σε αυτήν την εργασία;
4. Αν σου δινόταν ξανά η δυνατότητα επιλογής θα επέλεγες και πάλι το συγκεκριμένο επάγγελμα;
5. Ήταν η εκπαίδευσή σου στο σχολείο ένα καλό εφόδιο για το επάγγελμά σου;
6. Ποια εκπαίδευση ή επιπλέον μόρφωση σου παρέιχε ο/η εργοδότης/τριά σου;
7. Είναι η καριέρα σου σημαντική για σένα; Για ποιο λόγο;
8. Βρίσκεις την τωρινή σου εργασία ικανοποιητική;
9. Είναι σημαντικό για σένα να τα πηγαίνεις καλά με τους/τις συναδέλφους/φισσές σου;
10. Σου αφήνει η εργασία σου αρκετό ελεύθερο χρόνο για να περνάς με την οικογένειά σου;
11. Πόσο σημαντικός είναι για σένα ο δημιουργικός χρόνος ή η κοινωνική συνεισφορά;

Στη συνέχεια, συζητάς στην ομάδα την εμπειρία σου από τη συγκεκριμένη συνέντευξη.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 3

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ «ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ»

3.1 Συζήτηση σε κύκλο*

Στόχος

Να αποκτήσουν οι μαθητές/ήτριες κάποια γνώση των αντιλήψεων και των προκαταλήψεών τους που αφορούν τα δυο φύλα και να αναπτύξουν δεξιότητες προσεκτικής ακρόασης και προσωπικής έκφρασης.

Μέθοδος

Παροτρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να καθίσουν σε ομόκεντρους κύκλους και να συζητήσουν, εν συντομία, δηλώσεις για την κοινωνία (βλ. Φύλλο εργασίας) και για τους ρόλους των δύο φύλων, με το άτομο που βρίσκεται απέναντί τους. Εναλλακτικά, λέτε στους/τις συμμετέχοντες/ουσες να συζητήσουν τις δηλώσεις σε μικρές ομάδες και να αναφέρουν τη γνώμη τους στην τάξη. Τους/τις ενθαρρύνετε είτε στο να προσπαθήσουν να συμφωνήσουν μεταξύ τους είτε στο να αναφέρουν τις διαφορετικές τους γνώμες.

Στη συνέχεια, τους παροτρύνετε να αναστοχαστούν (προφορικά ή γραπτά) πάνω στα εξής θέματα:

1. Ποια από τις δηλώσεις θα έβρισκες πιο ενδιαφέρουσα για περαιτέρω συζήτηση;
 2. Σε έκανε η αντίδραση κάποιου άλλου από τους συμμετέχοντες/ουσες να αλλάξεις γνώμη; Αν ναι, αναφέρσου σε αυτό.
 3. Με ποιες από τις δηλώσεις των υπόλοιπων συμμετεχόντων/ουσών διαφωνείς περισσότερο; Εξήγησε τους λόγους.
-

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

«Συζήτηση σε κύκλο»*

Δηλώσεις:

1. Αν ο/η καθένας/καθεμία μας ημιαπασχολούνταν θα υπήρχε λιγότερη ανεργία.
2. Αν δεν υπάρχουν αρκετές θέσεις εργασίας για τον/την καθένα/καθεμία, τότε πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στους άνδρες.
3. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει τη μάχη για ισότητα στην εργασία, όχι στο σπίτι.
4. Είναι πολύ σημαντικό για τα αγόρια να τα πηγαίνουν καλά στο σχολείο, από τη στιγμή που είναι αυτοί που θα στηρίζουν οικονομικά την οικογένειά τους αργότερα.
5. Οι άνδρες εργάζονται τόσο σκληρά στη δουλειά τους που δεν μπορούμε να περιμένουμε από αυτούς να βοηθούν στο σπίτι κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου τους.
6. Τα πράγματα θα ήταν καλύτερα αν υπήρχαν πιο πολλές γυναίκες στην κυβέρνηση.
7. Ο άνδρας που μένει στο σπίτι για να φροντίσει τα παιδιά του δεν είναι πραγματικός άνδρας.
8. Αυτός που κερδίζει τα περισσότερα χρήματα σε μία οικογένεια πρέπει να είναι ο αρχηγός.
9. Αν επιλέξεις την ημιαπασχόληση δεν μπορείς να κάνεις καριέρα ή να πάρεις προαγωγή.
10. Οι γυναίκες είναι πολύ συναισθηματικές για να μπορούν να διοικούν σωστά.
11. Η γυναίκα πρέπει να μένει στο σπίτι αν ο σύζυγός της δεν της επιτρέπει να εργάζεται.
12. Κάποιες γυναίκες θεωρούν ότι η οικογενειακή ζωή ούτε αναγνωρίζεται ούτε αμείβεται γι' αυτό ψάχνουν την ικανοποίηση στην καριέρα.
13. Στο μοίρασμα των οικιακών καθηκόντων (φροντίδα του σπιτιού) οι γυναίκες θέλουν πάντα να έχουν τον έλεγχο. Οι άνδρες μπορούν απλά να βοηθούν, αλλά δεν επιτρέπεται να παίρνουν αποφάσεις.
14. Οι πιο πολλοί άνδρες θέλουν να έχουν μία στενή σχέση με τα παιδιά τους, σε αντίθεση με τον απόμακρο ρόλο των πατεράδων τους.
15. Οι άνθρωποι ασχολούνται με την εθελοντική εργασία επειδή βαριούνται.
16. Οι γυναίκες έχουν όλες τις ευκαιρίες. Τώρα είναι που οι άνδρες χρειάζονται ίση μεταχείριση.
17. Οι άνδρες αισθάνονται υπεύθυνοι για τη συντήρηση της οικογένειάς τους. Αυτό δημιουργεί τρομερή πίεση στους ίδιους αλλά και στα αγόρια, καθώς νιώθουν κι αυτά ότι θα πρέπει να κουβαλήσουν αυτό το φορτίο στο μέλλον.

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

3.2 Συζήτηση με αντιπαράθεση επιχειρημάτων (debate)*

Στόχος

Να αποκτήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες αυτοπεποίθηση και εμπειρία σε δημόσιες συζητήσεις, στην έρευνα θεμάτων αντιπαράθεσης και στην παρουσίαση των απόψεών τους στο ευρύ κοινό αλλά και να συνειδητοποιήσουν τη διαφορετικότητα των απόψεών τους όσον αφορά την ισορροπία σε θέματα φύλου.

Μέθοδος

Προετοιμάζετε τους/τις μαθητές/ήτριες για συζήτηση με αντιπαράθεση επιχειρημάτων μέσα στην τάξη, η οποία ηχογραφείται, και για έρευνα σε συγκεκριμένα θέματα για συζήτηση. Τη συζήτηση αυτή μπορεί να την παρακολουθήσει το ευρύ κοινό, να γίνει σ'ένα σχολείο ή μεταξύ σχολείων και με την παρουσία εξωτερικών κριτών που θα αποφασίσουν ποια θα είναι η νικήτρια ομάδα και ποιος ο καλύτερος ομιλητής/ήτρια.

Ενημερώνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες ότι δύο στάδια συμπεριλαμβάνονται στη συγκεκριμένη άσκηση:

- A) Ομαδική εργασία: έρευνα, συζήτηση και προετοιμασία ομιλιών
- B) Επίσημη συζήτηση με αντιπαράθεση επιχειρημάτων

A) Εισάγετε τους μαθητές/ήτριες στην έννοια της «συζήτησης με αντιπαράθεση επιχειρημάτων» και τους εξηγήστε τη διαδικασία (βλ Φύλλο εργασίας).

1. Εσείς ή κάποιος από τους/τις μαθητές/ήτριες ορίζεται ως πρόεδρος της συζήτησης.
2. Χωρίζετε την τάξη σε ομάδες. Λέτε σε κάθε ομάδα να ορίσει τον/την αρχηγό της.
3. Ενημερώνετε τους/τις μαθητές/ήτριες ότι πρέπει να κάνουν έρευνα για την πρόταση που έχουν επιλέξει και τους παροτρύνετε να διαχωρίσουν τις απόψεις τους, σύμφωνα με

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

κάποια συμφωνημένη στρατηγική, και να τις συνδέσουν.

4. Τους διευκρινίζετε ότι καθένας/καθεμία από τους συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να συμμετέχει μέσα στο θέμα, να υποστηρίζει τις απόψεις του/της με γεγονότα, παραδείγματα, ιστορίες, χιούμορ, περιγραφές κ.λπ. και ότι ο στόχος τους είναι να πείσουν το κοινό να υποστηρίξει την άποψή τους.
5. Τους λέτε ότι ο κάθε λόγος πρέπει να είναι μίας συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας - περίπου τρία λεπτά είναι ένα μέσο χρονικό όριο για σχολικές συζητήσεις.

B) Τους ενημερώνετε για τη διεξαγωγή της συζήτησης:

1. Ο/Η πρόεδρος καλεί τον/την πρώτο/η ομιλητή/ήτρια της ομάδας, που στηρίζει τη συγκεκριμένη άποψη, να ξεκινήσει τη συζήτηση. Ο πρώτος ομιλητής (ή ομιλήτρια) της αντίπαλης ομάδας καλείται στη συνέχεια να ανοίξει την αντιπαράθεση.
2. Οι ομιλητές/τριες της κάθε ομάδας που είναι υπέρ ή κατά της πρότασης καλούνται, στη συνέχεια, εναλλακτικά.
3. Μετά τον τελευταίο λόγο, ο/η αρχηγός της ομάδας αντιπαράθεσης συνοψίζει τις απόψεις που ακούστηκαν, και συνεχίζει ο/η αρχηγός της ομάδας που υποστηρίζει την πρόταση. Οι αρχηγοί και των δύο ομάδων πρέπει να προσπαθήσουν να αντικρούσουν ο ένας τα επιχειρήματα του άλλου.
4. Μέλη του κοινού έχουν τη δυνατότητα να προκαλέσουν τα μέλη της ομάδας ή να εκθέσουν τις δικές τους απόψεις στην πρόταση, μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο.
5. Ο/Η πρόεδρος καλεί το κοινό να ψηφίσει υπέρ ή κατά της πρότασης.

Σημείωση: Η διαδικασία που περιγράφηκε παραπάνω είναι ένα πρακτικό μοντέλο, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι άκαμπτη και μπορεί να απλοποιηθεί ή να τροποποιηθεί για να εξυπηρετήσει διαφορετικές καταστάσεις.

Συζήτηση με αντιπαράθεση επιχειρημάτων (debate)

Προτεινόμενα θέματα για συζήτηση:

1. Η ημι-απασχόληση είναι η λύση στο πρόβλημα της ανεργίας.
2. Οι άνδρες πρέπει να προηγούνται, αν δεν υπάρχει εργασία για όλους.
3. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει τον αγώνα της ισότητας στην εργασία.
4. Οι γυναίκες έχουν κερδίσει τον αγώνα της ισότητας στο σπίτι.
5. Οι άνδρες αναμένεται να βοηθούν στις δουλειές του σπιτιού.
6. Θα έπρεπε να υπάρχουν πιο πολλές γυναίκες στην κυβέρνηση, στην τοπική κοινότητα και διεθνώς.
7. Οι άνδρες που αποφασίζουν να μείνουν στο σπίτι και να φροντίσουν τα παιδιά δεν είναι πραγματικοί άνδρες.
8. Ο σύντροφος που κερδίζει τα περισσότερα πρέπει να είναι ο αρχηγός της οικογένειας.
9. Οι γυναίκες είναι έτσι φτιαγμένες συναισθηματικά, ώστε να γίνουν καλοί ηγέτες.
10. Οι άνδρες πρέπει να δώσουν τη συγκατάθεσή τους, αν οι γυναίκες τους θέλουν να εργαστούν εκτός σπιτιού.
11. Οι άνδρες πρέπει να συμμετέχουν πιο ενεργά στο μέγλωμα των παιδιών τους.
12. Τα επιτεύγματα των ανδρών είναι μεγαλύτερα από αυτά των γυναικών.
13. Οι άνδρες χρειάζεται να αλλάξουν τους τρόπους τους.
14. Ένα κίνημα ισότητας ανδρών έπρεπε να έχει γίνει προ πολλού.
15. Οι φεμινίστριες είναι άδικες με τους άνδρες.
16. Οι γυναίκες είναι ικανές για ιερατικά αξιώματα.
17. Η θετική διάκριση υπέρ των γυναικών είναι άδικη για τους άνδρες.
18. Οι άνδρες είναι ανώτεροι από τις γυναίκες.
19. Οι γυναίκες δεν είναι απλά κατώτερες, αλλά το ξέρουν κιόλας.
20. Ο φεμινισμός είναι η συνέχεια του σημερινού κόσμου.
21. Η ισότητα των δύο φύλων δε θα πετύχει ποτέ.
22. Όλοι/ες θα ήμασταν πιο χαρούμενοι/ες αν οι φεμινίστριες σταματούσαν να κριτικάρουν τους άνδρες.
23. Η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι.

3.3 Κοινωνική ανάμειξη και δράση

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/ήτριες ότι, εκτός από την έμμισθη εργασία και τη φροντίδα της οικογένειας, η «κοινωνική εμπλοκή» έχει άμεση επιρροή στις ζωές μας.

Μέθοδος

Αρχικά, ζητάτε από τα μέλη της ομάδας να χρησιμοποιήσουν αποκόμματα εφημερίδων για να δημιουργηθεί συζήτηση γύρω από διάφορα είδη κοινωνικής εμπλοκής και γύρω από τη συνεισφορά του/της κάθε μαθητή/ήτριας στην κοινότητά του. Στη συνέχεια, παρουσιάζετε στους/τις μαθητές/ήτριες διάφορα σενάρια, όπου άτομα συζητούν για τη θέση τους στην κοινωνία. Λέτε στους/τις μαθητές/ήτριες να γράψουν έναν διάλογο εμπνεόμενοι/ες από αυτές τις περιγραφές και να τον παρουσιάσουν μέσα από το παίξιμο ρόλων.

Στη συνέχεια, κάνετε συζήτηση με τους/τις μαθητές/ήτριες γύρω από την έννοια του όρου «κοινωνική εμπλοκή».

Προμηθεύετε την τάξη με εικόνες και άρθρα εφημερίδων, που αναφέρονται σε διάφορες δραστηριότητες με τις οποίες οι άνθρωποι ασχολούνται σε εθελοντική βάση.

- Περιβάλλον: Περιοχές που χρειάζονται φροντίδα ή παραδείγματα ατόμων που συμμετέχουν ενεργά σε περιβαλλοντικά ζητήματα της περιοχής τους.
 - Αθλητισμός: Η οργάνωση των αθλητικών ομίλων σε εθελοντική βάση, η προπόνηση των ομάδων κ.λπ.
 - Μία τοπική συνάντηση ή διάλεξη
 - Παράδειγμα ενός νέου ατόμου που κάνει μικροδουλειές ή τα ψώνια ανθρώπων που χρειάζονται βοήθεια.
 - Διεθνής Αμνηστία - μία τοπική συνάντηση.
 - Άνθρωποι που συμμετέχουν στη συγκέντρωση χρημάτων για φιλανθρωπικό σκοπό κ.λ.π.
-

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, De-partment of Education.*

Κοινωνική ανάμειξη και δράση

Απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις γραπτά:

1. Ποιες πλευρές της ζωής αντιπροσωπεύονται στις εικόνες και στα άρθρα;
2. Ποιες περιοχές της ζωής της κοινότητας θεωρείς ζωτικές;
3. Ποιες άλλες όψεις κοινωνικής εμπλοκής υπάρχουν στην περιοχή σου που δεν έχουν αναφερθεί;

Χρησιμοποιείτε τις απαντήσεις των μαθητών/τριών ως βάση για συζήτηση στην τάξη.

Προσπαθείτε να βεβαιωθείτε ότι οι παρακάτω απόψεις περιλαμβάνονται στη συζήτηση:

- Τί θα συνέβαινε αν κανείς δεν ενδιαφερόταν για την κοινότητα;
- Οι αθλητικές δραστηριότητες δεν μπορούν να επιβιώσουν αν δεν υπάρχουν άτομα να τις οργανώνουν.
- Σε μία διαρκώς αναπτυσσόμενη δυτική κοινωνία, τα περιβαλλοντικά θέματα αποκτούν μεγάλη σημασία.
- Χρειάζεται όλοι/ες να αναλάβουμε την ευθύνη που μας αναλογεί για την κοινότητά μας. Είμαστε όλοι/ες καταναλωτές/ώτριες και προκαλούμε μόλυνση.
- Γνωρίζεις άλλα παραδείγματα κοινωνικής εμπλοκής; (π.χ. η τροφοδοσία του Τρίτου Κόσμου, η εθελοντική προσφορά εργασίας, η οργάνωση Greenpeace, η Διεθνής Αμνηστία, η βοήθεια σε άτομα με ειδικές ανάγκες).
- Σε ποιους τομείς της κοινότητας συμμετέχεις, ήδη, ως μαθητής/ήτρια ενεργά; Σε ποιους τομείς θα ήθελες να συμμετέχεις αργότερα στη ζωή σου;
- Η διαφορά ανάμεσα στα χόμπυ/αθλητισμό και στην κοινωνική εμπλοκή.
- Πόσο σημαντική πιστεύεις ότι είναι η κοινωνική εμπλοκή;

Άλλοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην κοινωνική εμπλοκή: ο χρόνος, η αφοσίωση, τα άτομα που επιθυμούν να συνεισφέρουν, τα χρήματα.

Στη συνέχεια διεξάγετε στην τάξη, μαζί με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, συζήτηση αναφορικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κοινωνικής εμπλοκής.

Στο κλείσιμο της ενότητας, προσκαλείτε κάποιον/α, που εμπλέκεται σε κάποιου είδους κοινωνική δράση, για να μιλήσει στην τάξη. Αυτό χρειάζεται κάποια προετοιμασία. Ζητάτε από τους/τις μαθητές/ήτριες να ετοιμάσουν κάποιες ερωτήσεις. Ζητάτε από τον/την ομιλητή/ήτρια να υπογραμμίσει τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη συμμετοχή κάποιου στα κοινά με έμφαση στην προσωπική ανάπτυξη και στο όφελος για την κοινότητα.

3.4 Διάλογοι*

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες την ιδέα ότι η έννοια της φροντίδας περικλείει πολλά νοήματα και έχει πολλές διαστάσεις, και να κατανοήσουν την επίδραση των φυλετικών στερεοτύπων στην ερμηνεία των συνομιλιών των άλλων ανθρώπων.

Μέθοδος

Η δραστηριότητα αυτή αναπτύσσεται μέσα από το παιχνίδι ρόλων και τη συζήτηση. Καλείτε τους/τις μαθητές/ήτριες να παίξουν τους διαλόγους δύο προσώπων (βλ. φύλλο εργασίας) που είναι και οι δυο εργαζόμενοι και που μοιράζονται την φροντίδα από κοινού. Κατόπιν, ζητάτε από τους μαθητές/ήτριες να μαντέψουν ποιος από τους δυο είναι άνδρας και ποια είναι γυναίκα δικαιολογώντας τις απαντήσεις τους. Μπορείτε να τους θέσετε κάποιες επιπρόσθετες ερωτήσεις για συζήτηση όπως π.χ. από πού προέρχονται οι ιδέες τους, ποιον από τους ρόλους θα επέλεγαν για τον εαυτό τους και για ποιο λόγο, ποιες διαστάσεις της ανθρώπινης ζωής αντανακλώνται σε αυτούς τους διαλόγους και αν υπάρχει κάποιο παράδειγμα ενός παρόμοιου διαλόγου που έχουν ακούσει στη ζωή τους. Η έμφαση της συζήτησης δίνεται στις αιτιολογήσεις των μαθητών/τριών.

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

Διάλογος Α

Άτομο Α	Τι ώρα θα γυρίσεις το βράδυ από τη δουλειά;
Άτομο Β	Τη συνηθισμένη. Μας περιμένει πολλή δουλειά τις επρόχρονες μέρες, καθώς θα έχουμε συναντήσεις συνέχεια για τη νέα στρατηγική που θα ακολουθήσουμε, γι' αυτό υπάρχει πιθανότητα να αργήσω. Θα σου τηλεφωνήσω το απόγευμα.
Άτομο Α	Σε παρακαλώ μην έρθεις μετά τις 6 το απόγευμα. Θα ήθελα να φάμε μαζί όσο το δυνατόν νωρίτερα
Άτομο Β	Γιατί θέλεις να φάμε τόσο νωρίς;
Άτομο Α	Σου είπα ότι έχουμε μια συνάντηση σήμερα το βράδυ στο Εργατικό Κέντρο;
Άτομο Β	Ναι, αλλά το είχα ξεχάσει, τι ώρα αρχίζει;
Άτομο Α	Κατά τις 7.30. Αυτός είναι ο λόγος που θέλω να φάμε νωρίτερα σήμερα.
Άτομο Β	Θα προσπαθήσω, αλλά δεν μπορώ να σου υποσχεθώ. Ξέρεις τώρα πως είναι ο διευθυντής όταν έχουμε δουλειά. Πειράζει να 'ρθω αργότερα;
Άτομο Α	Ναι, πειράζει. Ο πρόεδρος του σωματείου είναι εκτός και θα προεδρεύω στη συνάντηση. Δεν μπορώ να αργήσω και να κάνω τους άλλους να με περιμένουν
Άτομο Β	Εντάξει, θα προσπαθήσω να φύγω έγκαιρα. Τα λέμε.
Άτομο Α	Τα λέμε...

Διάλογος Β

Άτομο Α	Θυμάσαι το ραντεβού του Νίκου με την οδοντίατρο την επόμενη Τρίτη;
Άτομο Β	Ναι, το θυμάμαι. Ζήτησες άδεια για να τον πας;
Άτομο Α	Χμ, ζήτησα από το αφεντικό μου μερικές ώρες άδεια, αλλά στο μεταξύ από τα κεντρικά μας ήρθε μια πρόσκληση να παρακολουθήσουμε ένα τριήμερο σεμινάριο πωλήσεων στο τμήμα μας, γι' αυτό νομίζω ότι μάλλον χρειάζεται να αναλάβεις εσύ να πας το Νίκο στην οδοντίατρο.
Άτομο Β	Καλά, γιατί δε μου το είπες νωρίτερα; Ξέρεις πόσο δύσκολο είναι για μένα να λείψω από τη δουλειά ιδιαίτερα αν δεν ενημερώσω έγκαιρα.
Άτομο Α	Θα μπορούσαμε να αλλάξουμε το ραντεβού με την οδοντίατρο;
Άτομο Β	Καλά, ήμασταν σε αναμονή τόσο καιρό και τώρα θα το αναβάλουμε; Δε νομίζω ότι μπορούμε να το αλλάξουμε.
Άτομο Α	Αν το ραντεβού δε γίνεται να αλλάξει, τότε νομίζω ότι χρειάζεται να πάρεις άδεια την ερχόμενη Τρίτη.

Διάλογος Γ

Άτομο Α	Ο δάσκαλος του παιδιού ζητάει να μας δει.
Άτομο Β	Ποιο είναι το πρόβλημα αυτήν τη φορά; Δε μπορείς να κανονίσεις να τον συναντήσεις;
Άτομο Α	Έχω πολύ δουλειά τις επόμενες μέρες, νομίζω ότι θα ήταν καλύτερο να τον δεις εσύ.
Άτομο Β	Ναι, αλλά νομίζω ότι είναι καλύτερα να τον δεις εσύ.
Άτομο Α	Καλά, δεν έχει σημασία ποιος από τους δυο μας θα τον δει.
Άτομο Β	Εγώ ήδη πήγα 2 φορές φέτος. Και νομίζω ότι το παιδί θα δει τα πράγματα διαφορετικά αν έρθεις και εσύ. Χρειάζεται να συνεργαστούμε σ' αυτό.
Άτομο Α	Έχεις δίκιο, κλείσε μου ένα ραντεβού.
Άτομο Β	Δεν μπορώ να κλείσω εγώ το ραντεβού με βάση το δικό σου πρόγραμμα. Εγώ μπορώ να λείψω από τη δουλειά αν το ξέρω έγκαιρα.

- Ποιο νομίζεις ότι είναι το φύλο του παιδιού: Είναι αγόρι ή κορίτσι και για ποιο λόγο;
- Με βάση την εμπειρία σου, πότε οι γονείς παρευρίσκονται σε συναντήσεις γονέων-δασκάλων; Στην πρωτοβάθμια ή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και γιατί;

3.5 Φροντίζω τα παιδιά μου*

Στόχος

Να αναπτύξουν τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, ικανότητες φροντίδας μικρών παιδιών και να προβληματιστούν σχετικά με τις υπευθυνότητες, τα δικαιώματά τους, και τις οικονομικές απαιτήσεις.

Μέθοδος

Η δραστηριότητα αυτή αφορά κυρίως τη φαντασία και γίνεται σε δύο χρόνους.

(1) Ζητάτε από τα παιδιά να καθίσουν αναπαυτικά στις καρέκλες τους, και να κλείσουν τα μάτια τους. Μιλώντας αργά και με σιγανή φωνή τους ζητάτε να φαντασθούν τη ζωή τους σε 15-20 χρόνια από τώρα. Τους ζητάτε να φαντασθούν συγκεκριμένα, πως θα είναι στην εμφάνιση, τι δουλειά θα κάνουν, το σπίτι και το μέρος στο οποίο θα μένουν, με ποιον/α σύντροφο θα είναι μαζί και ακόμη τους λέτε να φαντασθούν ότι έχουν ένα υπέροχο μωρό 7 μηνών. Τους ζητάτε να μείνουν λίγο σε αυτήν την εικόνα και να φαντασθούν τον εαυτό τους με το παιδί, και συγκεκριμένα το χώρο στον οποίο θα βρίσκονται, πώς θα είναι το παιδί, τι θα κάνει το παιδί, τι θα κάνει ο ίδιος/η ίδια με το παιδί, τι θα χρειάζεται το παιδί (π.χ να φάει), και πώς θα το φροντίζει ο ίδιος ή η ίδια. Περιμένετε ένα - δυο λεπτά και μετά ζητάτε από τα παιδιά να αφήσουν την εικόνα αυτή να χαθεί σιγά - σιγά όπως δύνει ο ήλιος και κατόπιν τους λέτε ότι μπορούν να ανοίξουν τα μάτια τους σιγά - σιγά.

(2) Προμηθεύετε τους/τις μαθητές/ήτριες με περιοδικά που περιέχουν θέματα φροντίδας παιδιών (π.χ. Παιδί και Νέοι Γονείς). Τους δίνετε ψαλίδια, χρώματα και κόλλα και τους ζητάτε να κάνουν ένα κολλάζ που θα αναπαριστά μια σκηνή φροντίδας με το παιδί τους. Κατόπιν τους ζητάτε να σχηματίσουν μικρές ομάδες μεταξύ τους, να

* Η άσκηση αυτή προσαρμόστηκε από τους Sciom, T. & Dyson, S (1988). *Greater Expectations: A source book for working with girls and young women* (Ed. H. Slavin). Cambridge: Learning Development Aid

συγκρίνουν και να συζητήσουν τα κολλάζ (πώς φρόντισαν το παιδί, τι προετοιμασίες έκαναν, υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις δραστηριότητες που έκαναν τα κορίτσια και σε αυτές των αγοριών, πώς φαντάζονται ότι μπορούν να ενεργούν ως γονείς, τί χρειάζεται να κάνει ο καθένας και η καθεμιά ξεχωριστά για να φροντίζει το παιδί του/της, τί δυσκολίες μπορεί να υπάρξουν.)

Παρατήρηση: Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει και με οδηγία για τη φροντίδα ενός ηλικιωμένου ατόμου ή ενός ατόμου που είναι φροντιστής ενός ατόμου με αναπηρίες.

3.6 Η Φροντίδα των παιδιών

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες την έννοια της φροντίδας ως σημαντικό μέρος της γυναικείας και ανδρικής ταυτότητας.

Μέθοδος

Η δραστηριότητα αυτή γίνεται σε 3 χρόνους.

(1) Σε μια συνάντηση με τα παιδιά συζητάτε πάνω στη φροντίδα των παιδιών και τους ρόλους των ανδρών και γυναικών σε αυτήν. Συζητάτε θέματα όπως τί εννοούμε με τη φροντίδα των παιδιών, ποιές ενέργειες περιλαμβάνει, ποιος είναι ο ρόλος των ανδρών και των γυναικών στη φροντίδα και ανατροφή των παιδιών, και ποιές συγκεκριμένες ενέργειες και δράσεις αναπτύσσουν οι άνδρες και οι γυναίκες, ποιες δυσκολίες ή ευκολίες ενέχει η φροντίδα του παιδιού από το κάθε φύλο και πώς αυτές μπορούν να ξεπεραστούν.

(2) Κατόπιν, αναθέτετε στα παιδιά να κάνουν μικρές εργασίες όπου συζητούν το ρόλο της γυναίκας, του άνδρα, και των δύο.

(3) Στο τέλος, παροτρύνετε τα παιδιά να παρουσιάσουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια και να συζητήσουν για το ποια είναι η ιδανική φροντίδα που μπορούν να προσφέρουν και τα δυο φύλα στο παιδί τους.

3.7 Μαθαίνω να φροντίζω* - Ταινίες

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες ότι η φροντίδα αποτελεί μέρος τόσο της γυναικείας και όσο και της ανδρικής ταυτότητας, και να αναγνωρίσουν ότι η φροντίδα προσφέρει ικανοποίηση και ευχαρίστηση.

Μέθοδος

Βάζετε τους/τις μαθητές/ήτριες να παρακολουθήσουν ένα από τα παρακάτω βίντεο και να συζητήσουν θέματα όπως: Τους άρεσε η ταινία και γιατί; Βρήκαν την ταινία εξωπραγματική ή να απεικονίζει την πραγματικότητα; Πώς τους φαίνεται η ιδέα ότι ένας πατέρας μπορεί να μεγαλώσει τα παιδιά του εξίσου καλά; Έχουν τα ίδια παιδιά παραδείγματα από το οικογενειακό ή φιλικό τους περιβάλλον, όπου ένας πατέρας μεγαλώνει μόνος του τα παιδιά;

Οι ταινίες είναι:

- «Κράμερ εναντίον Κράμερ» («Kramer vs Kramer» - 1979)
 - «Το όνομα μου είναι Σαμ» («I am Sam» - 2002)
 - «Mrs Doubtfire» (1993)
 - «Η αγάπη είναι» («Love actually» - 2003)
 - «Ένα μωρό για τρεις» («Three men and a baby» - 1987)
 - «Κοίτα ποιος μιλάει» («Look who's talking -2» - 1994)
 - «Για ένα αγόρι» («About a boy» - 2002)
 - «Λεόν» («Leon» - 1992)
 - «Babyboom» (1987)
-

Παραλλαγή

Οι παρακάτω ταινίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να συζητηθούν θέματα όπως «Φύλο και επαγγελματικές επιλογές».

- «Γεννημένος χορευτής Billy Elliot» (2000)
 - «Κάντο όπως ο Μπέκαμ» («Bend it like Beckham» - 2002)
-

* Προσαρμόστηκε και τροποποιήθηκε από τους Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

3.8 Μαθαίνω να φροντίζω*

Στόχος

Να δώσει τη δυνατότητα στους/τις μαθητές/ήτριες να εκτελέσουν μια πρακτική δραστηριότητα που συνήθως κάνει το αντίθετο φύλο και να μάθουν μια νέα δεξιότητα που δεν έχουν ξανακάνει.

Μέθοδος

Ζητάμε από τα παιδιά να εργαστούν σε ομάδες των 2-3 ατόμων, μικτές, σε κάποιο από τα παρακάτω έργα:

- Να διαχωρίσουν τον κρόκο από το ασπράδι αυγών και να κάνουν μαρέγκα
- Να περάσουν μια κλωστή από μια βελόνα
- Να πλύνουν μερικά ποτήρια
- Να σιδερώσουν ένα πουκάμισο ή ένα παντελόνι
- Να κάνουν ένα γλυκό
- Να πλύνουν τη μηχανή ενός αυτοκινήτου
- Να καθαρίσουν ένα παράθυρο
- Να αποσυναρμολογήσουν και να συναρμολογήσουν μια μικρή συσκευή (π.χ. ένα ηλεκτρονικό ρολόι)
- Να κρεμάσουν ένα κάδρο.

Μπορείτε να ορίσετε διάφορες ομάδες να κάνουν τα ίδια έργα και να ζητήσετε από τα παιδιά να φέρουν μια φωτογραφία τους, ενώ εκτελούν τη δραστηριότητα. Στη συνέχεια, μπορείτε να συζητήσετε στην ολομέλεια για το πώς τους φάνηκε η δραστηριότητα, τι τους άρεσε, τί τους δυσκόλεψε, τί έκαναν για να επιλύσουν τις δυσκολίες, ποιες ήταν οι αντιδράσεις των άλλων όταν τους έβλεπαν να εκτελούν αυτές τις δραστηριότητες.

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

3.9 Οι δημοσιογράφοι...

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/ήτριες ότι η φροντίδα αποτελεί μέρος τόσο της γυναικείας όσο και της ανδρικής ταυτότητας και να αναγνωρίσουν ότι η φροντίδα προσφέρει ικανοποίηση και ευχαρίστηση και ότι ορισμένες συμπεριφορές και δεξιότητες που γίνονται από το ένα φύλο μπορούν να γίνουν και από το άλλο.

Μέθοδος

Ζητάτε από τα παιδιά να χωριστούν σε ομάδες των 2 ατόμων και να πάρουν συνέντευξη από ένα άτομο που απασχολείται σε μη παραδοσιακά, για το φύλο του, επαγγέλματα. Π.χ. έναν/μία νηπιαγωγό, έναν/μία διευθυντή/ύντρια. Κατόπιν, γνωστοποιείτε στα παιδιά ορισμένους από τους κανόνες επικοινωνίας και τα βοηθάτε να οργανώσουν ορισμένες ερωτήσεις συνέντευξης:

Π.χ. ποιο είναι το επάγγελμα του/της, πώς αποφάσισε να ασχοληθεί με αυτό, τι του/της αρέσει και τι δεν του/της αρέσει, κτλ. Κατόπιν, τα παιδιά παρουσιάζουν στην ολομέλεια τις συνεντεύξεις και γίνεται συζήτηση σε όλη την τάξη από κοινού. Επίσης, δίνετε το λόγο και στα παιδιά για να πουν για ποιο λόγο επέλεξαν αυτό το επάγγελμα και πώς τους φάνηκε η συνέντευξη που πήραν.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ 4

ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

4.1 Η φροντίδα στο χώρο της οικογένειας*

Στόχος

Να αποκτήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες περισσότερες γνώσεις γύρω από την ποικιλία και την ποσότητα της φροντίδας που καθημερινά προσφέρεται στις οικογένειες, να συνειδητοποιήσουν τους στερεότυπους ρόλους των δύο φύλων που μπορεί να επηρεάσουν τις τωρινές τους απόψεις αναφορικά με το ποιος/ποια πρέπει να είναι υπεύθυνος/η για τη φροντίδα, να κατανοήσουν τη σημασία που έχει να είναι κάποιος ικανός/ή να φροντίζει τον εαυτό του/της και να συνειδητοποιήσουν τη σύνδεση ανάμεσα στην έννοια της φροντίδας και στο διαχωρισμό του φύλου που παρατηρείται στην αγορά εργασίας και στις υπηρεσίες.

Μέθοδος

Συζητάτε με τους/τις μαθητές/ήτριες σχετικά με το ποια καθήκοντα χρειάζεται να αναλαμβάνει κάθε οικογένεια για να προωθείται η υγεία, η άνεση και η ευτυχία καθώς και το πώς πρέπει να γίνεται η κατανομή των καθηκόντων στο σπίτι για να είναι όλα τα μέλη της οικογένειας ευχαριστημένα και να μη νιώθει κανείς/καμία υποτιμημένος/η.

Αυτή η άσκηση μπορεί να πραγματοποιηθεί με όλη την τάξη ή σε μικρές ομάδες με τους εξής τρόπους:

- Καταιγισμός ιδεών ή συζήτηση.
- Χωρίζετε την τάξη σε ομάδες των τεσσάρων και τους δίνετε οδηγίες.
- Κατασκευάζετε μερικές κάρτες - φωτογραφίες που είναι σχετικές με τη φροντίδα του σπιτιού και τις μοιράζετε στις ομάδες

Για κάθε κάρτα δίνετε στους συμμετέχοντες/ουσες μία σειρά ερωτήσεων, προκειμένου να διευκολύνετε η συζήτησή τους όπως:

1. Τί είδους φροντίδα αναπαριστάται στην κάρτα;
2. Τί μας λέει για τους ρόλους του αντρικού και

* Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares? Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.*

γυναικείου φύλου, για τα αγόρια και τα κορίτσια στον τομέα της φροντίδας της οικογένειας;

3. Συμφωνείς ότι οι σκηνές που αναπαριστούνται είναι τυπικές;
4. Δώσε 5 λόγους για τις απαντήσεις σου.
5. Με ποιες από αυτές τις εργασίες πιστεύεις ότι ασχολούνται οι μαθητές/ήτριες της ομάδας; Συχνά; Περιστασιακά; Ποτέ; (Παρατηρείς διαφορές στις απαντήσεις των αγοριών και των κοριτσιών σε αυτές τις απαντήσεις;)

Επίσης, τονίζετε στην κάθε ομάδα να καταγράψει τις αντιδράσεις της στο περιεχόμενο της κάθε κάρτας. Τους ζητάτε, τέλος να υπογραμμίσουν τις πιο σημαντικές ιδέες που προέκυψαν από τη συζήτησή τους.

4.2 Οι κάρτες της τύχης*

Στόχος

Να συνειδητοποιήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες ότι στη διάρκεια της ζωής του ο άνθρωπος έρχεται αντιμέτωπος με διάφορες καταστάσεις, πολλές από τις οποίες είναι απρόβλεπτες και τους λένε ότι υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να αντιμετωπίσει κανείς τις καταστάσεις αυτές, όπως και διαφορετικές λύσεις για το κάθε πρόβλημα.

Μέθοδος

Χωρίζετε τα άτομα που συμμετέχουν σε ομάδες κατά φύλο, μοιράζετε τις κάρτες του φύλλου εργασίας και ζητάτε από τον καθένα να βρει μια λύση στο πρόβλημα που θέτει η κάρτα που έχει στα χέρια του. Ενθαρρύνετε την κάθε ομάδα να συζητήσει για τις διαφορετικές λύσεις που πιθανόν να προκύψουν και να τις καταγράψει σε ένα φύλλο χαρτί. Στη συνέχεια, παροτρύνετε την κάθε ομάδα να παρουσιάσει σε ολόκληρη την τάξη τις απαντήσεις που δόθηκαν στα διάφορα προβλήματα. Δίνετε έμφαση κυρίως: α) στο γεγονός ότι περισσότερες από μία λύσεις μπορεί να είναι αποδεκτές για το κάθε πρόβλημα, β) στις πιθανές διαφορές, ως προς την αντιμετώπιση προβλημάτων, από αγόρια και κορίτσια.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). Δρόμοι Ζωής. Θεσσαλονίκη. Βάνιας

«Οι κάρτες της τύχης για κορίτσια»

Είσαι παντρεμένη και έχεις δύο παιδιά, αλλά παίρνεις διαζύγιο όταν τα παιδιά σου είναι ηλικίας 5 και 7 ετών. Πώς τα βγάζεις πέρα;

Έχεις μία πολύ καλή δουλειά που σου αρέσει και παίρνεις έναν πολύ καλό μισθό. Θέλεις να παντρευτείς με το φίλο σου και να κάνετε παιδιά. Εσύ, όμως, θέλεις να συνεχίσεις να εργάζεσαι, ενώ αυτός προτιμάει να μείνεις σπίτι για να φροντίζεις τα παιδιά. Πώς λύνετε αυτό το πρόβλημα;

Σπουδάζεις για να γίνεις προγραμματίστρια ηλεκτρονικών υπολογιστών. Σου αρέσει η δουλειά σου, έχεις καλό μισθό, κόμπυ και μία δραστήρια ζωή. Δε σε ενδιαφέρει ο γάμος και τα παιδιά. Οι γονείς και οι φίλοι σου σε κριτικάρουν γι' αυτό. Πώς το αντιμετωπίζεις;

Είσαι παντρεμένη κι έχεις τρία παιδιά. Εργάζεσαι σε επαγγέλματα χωρίς ενδιαφέρον με μερική απασχόληση για να βοηθήσεις τα οικονομικά της οικογένειας. Σου παρουσιάζεται η ευκαιρία να πάρεις το δίπλωμα της διακοσμήτριας, αλλά δεν αρέσει στον άνδρα σου η ιδέα. Τι κάνεις;

Ο άντρας σου είναι μηχανικός αυτοκινήτων. Εσύ αποφασίζεις να μείνεις σπίτι με τα δυο σου παιδιά. Ο άντρας σου μένει άνεργος, όταν κλείνει η εταιρεία που δουλεύει, εσένα όμως σου δίνεται η ευκαιρία να εργαστείς σε εταιρεία με υπολογιστές. Τι κάνεις με τα παιδιά;

«Οι κάρτες της τύχης για αγόρια»

Είσαι παντρεμένος και έχεις δύο παιδιά. Μαζί με τη γυναίκα σου έχετε αποφασίσει ότι αυτή θα μείνει σπίτι για να τα φροντίζει. Συναντάτε όλο και μεγαλύτερες οικονομικές δυσκολίες. Τι κάνεις;

Σου αρέσει η δουλειά σου, έχεις πολλά χόμπυ και μία δραστήρια ζωή. Δεν ενδιαφέρεσαι για γάμο και παιδιά. Πώς αντιδρούν η οικογένεια και οι φίλοι σου;

Έχεις μία καλή δουλειά και αρκετά έσοδα για να απολαμβάνεις τη ζωή σου. Είσαι εργένης και σου αρέσουν οι γυναίκες. Κάποια στιγμή βαριέσαι αυτόν τον τρόπο ζωής. Τί κάνεις;

Είσαι μηχανικός αυτοκινήτων, αλλά η εταιρεία σου κλείνει και μένεις άνεργος. Η γυναίκα σου, που έμενε σπίτι φροντίζοντας τα παιδιά, έχει τώρα την ευκαιρία να εργαστεί σε εταιρεία με υπολογιστές. Τί κάνεις;

Εσύ και η κοπέλα σου έχετε από μία καλή δουλειά. Θέλετε να παντρευτείτε και να κάνετε παιδιά. Η κοπέλα σου θα ήθελε να συνεχίσει τη δουλειά και μετά το γάμο, εσύ όμως όχι. Πώς το αντιμετωπίζεις;

Σημείωση: Μπορείτε να ενθαρρύνετε τους μαθητές/τριες να προτείνουν δικές τους ιδέες για τυχόν προβλήματα που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους και για τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής τους.

4.3 Οι γυναίκες δεν μπορούν*

Στόχος

Να καταρρίψουν οι μαθητές/ήτριες κάποιους μύθους και προκαταλήψεις για τη γυναίκα και την εργασία.

Μέθοδος

Μοιράζετε στα παιδιά το φύλλο εργασίας στο οποίο παρουσιάζονται μύθοι για τη γυναίκα και την εργασία και τους ζητάτε να απαντήσουν στα επιχειρήματα αυτά εκθέτοντας τις δικές τους απόψεις. Το φύλλο εκπαιδευτικού είναι χρήσιμο για σας, γιατί δίνει μερικά παραδείγματα για το είδος των πιθανών απαντήσεων. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα τρίτο φύλλο για την καταγραφή των απόψεων που θα προκύψουν από τη συζήτηση.

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). Δρόμοι ζωής. Θεσσαλονίκη:Βάνιας

«Οι γυναίκες δεν μπορούν»

Μύθοι	Επιχειρήματα
Οι γυναίκες δεν μπορούν να κάνουν βαριές δουλειές.	
Στις γυναίκες δεν αρέσει να λερώνονται ή να δουλεύουν στο ύπαιθρο.	
Οι γυναίκες πρέπει να φροντίζουν τα παιδιά. Οι άντρες δεν μπορούν να τα φροντίσουν σωστά.	
Οι γυναίκες δουλεύουν για χαρτζιλίκι. Δεν τις ενδιαφέρει η καλή δουλειά και η επιμόρφωση.	
Οι άντρες ενδιαφέρονται περισσότερο για την καριέρα τους απ' ό,τι οι γυναίκες.	
Οι άντρες είναι πιο αξιόπιστοι εργαζόμενοι απ' ό,τι οι γυναίκες.	

«Οι γυναίκες δεν μπορούν»

Μύθοι	Επιχειρήματα
Οι γυναίκες δεν μπορούν να κάνουν βαριές δουλειές.	Οι γυναίκες σηκώνουν βάρη. Κουβαλούν μικρά παιδιά και ψώνια. Υπάρχουν πολλοί άντρες που δεν είναι δυνατοί.
Στις γυναίκες δεν αρέσει να λερώνονται ή να δουλεύουν στο ύπαιθρο.	Οι γυναίκες κάνουν πολλές βρώμικες δουλειές. Δουλεύουν στα χωράφια, στους κήπους, καθαρίζουν κ.λ.π. Όταν λερώνεται κανείς μπορεί να πλυθεί.
Οι γυναίκες πρέπει να φροντίζουν τα παιδιά. Οι άντρες δεν μπορούν να τα φροντίσουν σωστά.	Οι άντρες μπορούν να μάθουν να φροντίζουν τα παιδιά.
Οι γυναίκες δουλεύουν για χαρτζιλίκι. Δεν τις ενδιαφέρει η καλή δουλειά και η επιμόρφωση.	Συνήθως δύο μισθοί είναι απαραίτητοι για τη συντήρηση της οικογένειας. Σε κάποιες περιπτώσεις, εξάλλου, οι γυναίκες συντηρούν την οικογένεια μόνες τους, όταν έχουν πάρει διαζύγιο, είναι χήρες ή ο άντρας τους είναι άνεργος.
Οι άντρες ενδιαφέρονται περισσότερο για την καριέρα τους απ' ό,τι οι γυναίκες.	Πολλές γυναίκες θα ήθελαν να επιμορφωθούν. Αν δεν μοιράζονται δίκαια οι οικιακές φροντίδες ανάμεσα στους δύο συζύγους είναι δύσκολο για τις γυναίκες ν'αφοσιωθούν στην καριέρα.
Οι άντρες είναι πιο αξιόπιστοι εργαζόμενοι απ' ό,τι οι γυναίκες.	Οι γυναίκες χρειάζεται να πάρουν άδεια σε περίπτωση εγκυμοσύνης ή φροντίδας των παιδιών π.χ. όταν είναι άρρωστα. Αν οι πατεράδες συμμετείχαν σε αυτήν την υποχρέωση θα υπήρχαν λιγότερα προβλήματα των γυναικών με τους εργοδότες (ή τις εργοδότριες).

Σημείωση: Ενθαρρύνετε τους μαθητές/ήτριες να διατυπώσουν όποιους άλλους μύθους θεωρούν σημαντικούς και πιστεύουν ότι έχουν παραληφθεί.

4.4 Η Οικογένεια

Στόχος

Να αντιληφθούν οι συμμετέχοντες/ουσες τις διαφορές των δύο φύλων στα καθήκοντά τους τόσο στο χώρο του σπιτιού όσο και στον επαγγελματικό τους χώρο.

Μέθοδος

Μοιράζετε σε μία ομάδα μαθητών/τριών τους συνήθεις ρόλους σε μία οικογένεια (π.χ. μητέρα, πατέρας, παιδιά, αγόρι - κορίτσι, παππούς - γιαγιά).

Στη συνέχεια, τους ζητάτε να αναπαραστήσουν μία καθημερινή ημέρα της οικογένειας αυτής αντλώντας πληροφορίες από την καθημερινότητα της δικής τους οικογένειας.

Παροτρύνετε τους/τις υπόλοιπους/ες συμμετέχοντες/ουσες να έχουν το ρόλο των παρατηρητών.

Ακολουθεί συζήτηση για τους ρόλους που υιοθετούν, συχνά, τα δύο φύλα μέσα στην οικογένεια και στην επαγγελματική τους ζωή.

4.5 Ο Κύκλος

Στόχος

Να παρατηρήσουν οι μαθητές/ήτριες τις διαφορετικές απαντήσεις που δίνουν τα δύο φύλα όσον αφορά τα ενδιαφέροντά τους, το επάγγελμα που θέλουν να ακολουθήσουν και το ρόλο τους στην οικογένεια.

Μέθοδος

Παροτρύνετε τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να καθίσουν σε κύκλο, σε συγκεκριμένες θέσεις, εκτός από έναν/μία, που στέκεται στη μέση του κύκλου, και τους λέτε να διατυπώσουν μία ερώτηση (π.χ. ποιος/α θα ήθελε να γίνει γιατρός, σε ποιον/α αρέσει ο χορός, σε ποιον/α αρέσει η μαγειρική κ.λπ.).

Οι μαθητές/ήτριες, τους οποίους και τις οποίες εκφράζει το περιεχόμενο της ερώτησης, σηκώνονται και μαζί με το άτομο, που βρίσκεται στη μέση του κύκλου, αλλάζουν θέσεις μεταξύ τους, οπότε αναγκαστικά κάποιος/α (το άτομο που δεν προλαβαίνει να καθήσει) παραμένει και πάλι στη μέση του κύκλου.

Στην άσκηση αυτή μπορείτε να επικεντρωθείτε στα ενδιαφέροντα ή στα πιθανά επαγγέλματα που οι συμμετέχοντες/ουσες θέλουν να ακολουθήσουν. Μέσα από τη διαδικασία αυτή μπορείτε να παρατηρήσετε τις διαφορές στις απαντήσεις των δύο φύλων και να ξεκινήσετε μία συζήτηση στην οποία η ομάδα θα επικεντρωθεί στα αίτια των διαφορών αυτών και στον τρόπο εξάλειψής τους.

4.6 Βραβείο Συμφιλίωσης...

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι μαθητές/ήτριες τους πολλούς ρόλους που καλούνται να παίξουν σήμερα οι άνδρες, οι γυναίκες, καθώς και οι δύο στο μέλλον.

Μέθοδος

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει σε 2 χρόνους.

(1) Αρχικά, κάνετε με τους/τις μαθητές/ήτριες μια συζήτηση στην τάξη για τις 3 διαστάσεις της ενήλικης ζωής: για την εργασία, το γάμο, το γονεϊκό ρόλο, καθώς και τα ωφέλη που αποκομίζουν οι ενήλικες ή και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Στη συνέχεια, μπορείτε να τους ζητήσετε να μιλήσουν αυθόρμητα για τις λύσεις που μπορούν να δοθούν στις δυσκολίες που εμφανίζονται.

(2) Ζητάτε από τα παιδιά να γράψουν ένα γράμμα προς έναν άγνωστο παραλήπτη/τρια με θέμα «Η ζωή μου». Μέσα στο γράμμα τους ζητάτε να μιλήσουν για τις 3 διαστάσεις της ζωής:

- «Τη φροντίδα ενός παιδιού»
- «Τη ζωή με τον/τη σύζυγο μου/σύντροφο μου»
- «Τη δουλειά».

Τους ενθαρρύνετε μέσα στο γράμμα να καλύψουν διάφορες ενότητες όπως πώς φαντάζονται το ρόλο τους ως γονιό, ως εργαζόμενο και ως σύζυγο ή σύντροφο, τις σχέσεις και τις συμπεριφορές που θα είχαν, και ποιο είναι το μήνυμα που θα ήθελαν να αφήσουν. Στο καλύτερο γράμμα απονέμετε το «Βραβείο Συμφιλίωσης».

4.7 Οι ρόλοι...*

Στόχος

Να αναγνωρίσουν οι μαθητές/ήτριες τους ρόλους που καλούνται να διαδραματίσουν στην ενήλικη ζωή τους.

Μέθοδος

Δίνετε στα παιδιά διάφορα περιοδικά (π.χ. επαγγελματικά, ποικίλης ύλης, για παιδιά, για γονείς), χαρτόνια, κόλλες, μαρκαδόρους, ψαλίδια και χρώματα. Τους ζητάτε να ζωγραφίσουν 3 ομόκεντρους κύκλους που θα αντιπροσωπεύουν τους 3 μελλοντικούς τους ρόλους ως γονείς, συζύγους και επαγγελματίες - εργαζόμενους/ες.

Κατόπιν, τους ζητάτε να κόψουν από τα περιοδικά εικόνες, σχήματα ή να γράψουν εκφράσεις που τους εκφράζουν και να προσπαθήσουν με αυτόν τον τρόπο να κάνουν ένα κολλάζ στον κάθε κύκλο. Τους διευκρινίζετε ότι η σειρά των κύκλων δεν έχει σημασία και ότι μπορούν να αποφασίσουν οι ίδιοι/ίδιες για το πού θα τοποθετήσουν τις εικόνες. Στο τέλος, ζητάτε από τα παιδιά να παρουσιάσουν τις επιλογές τους και να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν να παρουσιάσουν αυτά τα θέματα.

* Προσαρμόστηκε από το βιβλίο των Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου Δ. (2003). 205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύκωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης (2η εκδ.). Αθήνα: Καστανιώτης.

4.8 «Οι δουλειές του σπιτιού»*

Στόχος

Να διερευνήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες τις κοινές αντιλήψεις που επικρατούν γύρω από την οικιακή απασχόληση καθώς και τη στάση των μελών της ομάδας και να υπολογίσουν το χρόνο που καταναλώνεται για τις δουλειές του σπιτιού.

Μέθοδος

Δίνετε στα άτομα που συμμετέχουν έναν κατάλογο με τις πιο συνηθισμένες δουλειές του σπιτιού. Τους ζητάτε να γράψουν ποια από τα μέλη της οικογένειάς τους αναλαμβάνουν την κάθε δουλειά. Στη συνέχεια, τους λέτε να σημειώσουν το φύλο του καθενός/μίας και να υπολογίσουν το χρόνο που καταναλώνουν εβδομαδιαία για την κάθε εργασία.

Τους παροτρύνετε να προσθέσουν και άλλες δουλειές στον κατάλογο και αναγράφετε τις απαντήσεις τους στον πίνακα. Το σχήμα που θα προκύψει θα αποτελέσει ερέθισμα για συζήτηση σχετικά με την κατανομή εργασίας μέσα στο σπίτι.

Στη συνέχεια, ενθαρρύνετε τα μέλη της ομάδας να βρουν τρόπους, ώστε να υπάρξει ισομερής κατανομή καθηκόντων στα δύο φύλα τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον οικογενειακό χώρο.

Συμπληρωματικές δραστηριότητες.

α) Ζητάτε από τα μέλη της ομάδας να διαλέξουν μία «δουλειά σπιτιού» με την οποία δεν ασχολούνται συνήθως και όταν βρεθούν στο σπίτι να εκτελέσουν αυτήν τη δουλειά υπολογίζοντας το χρόνο που χρειάστηκε και περιγράφοντας τι έκαναν και πώς ένιωσαν. Επίσης, τους λέτε ότι μπορούν να σχολιάσουν τις αντιδράσεις των άλλων μελών της οικογένειας την ώρα που οι ίδιοι/ες εκτελούσαν τη «δουλειά».

β) Παροτρύνετε τα μέλη της ομάδας να συζητήσουν ή να γράψουν εκείνες τις «δουλειές» του σπιτιού που θα ήθελαν να κάνουν οι μελλοντικοί

* Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας

τους σύντροφοι. Στη συνέχεια, γίνεται σύγκριση των αγοριών και κοριτσιών και καταβάλλεται προσπάθεια για μία πιο δίκαιη κατανομή της εργασίας μέσα στο σπίτι.

«Οι δουλειές του σπιτιού»

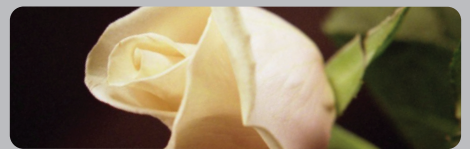
Ποιος/α ασχολείται, συνήθως, μ'αυτές τις δουλειές στο σπίτι σου; Συμπλήρωσε τις στήλες

Εργασία	Μέλος της οικογένειας που ασχολείται	Γυναίκα ή άντρας	Ώρες που καταναλώνονται εβδομαδιαίως
Στρώσιμο κρεβατιών			
Πλύσιμο ρούχων			
Σιδέρωμα			
Ψώνια			
Μαγείρεμα			
Στρώσιμο τραπεζιού			
Πλύσιμο πιάτων			
Πλύσιμο αυτοκινήτου			
Επισκευές ηλεκτρικών συσκευών			
Σκούπισμα			
Συντήρηση σπιτιού			
Φροντίδα παιδιών			

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αδαμάκη, Ν. (2000). *Έρευνα για την βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΚΕΘΙ
- American Psychological Association. (1998). *APA Sexual Harassment: Myths and Realities [Media Information]*. Washington, DC: Author. Retrieved January 9, 1998 from the World Wide Web: <http://www.apa.org/pubinfo/harass.html>
- Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου Δ. (2003). *205 Βιωματικές ασκήσεις για εμπύκωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης* (2η εκδ.). Αθήνα:Καστανιώτης.
- Campbell, C. J. & Landenburger, K. (1995). *Violence against Women*. In C. I. Fogel & N. F. Woods (Eds). *Women's health Care* (pp. 407-425).Thousand Oaks, London: Sage.
- Δεληγιάννη-Κουίμτζη, Β. & Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ. (1992). *Δρόμοι Ζωής*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (Eds.). (1998). *Rethinking violence against women*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- European Commission (1999).*Sexual Harassment at the workplace in the Euro-pean Union*. Luxembourg: Office for official publications of the European Commu-nities.
- Fitzgerald, L. F. (1993). Sexual Harassment: Violence against women in the workplace. *American Psychologist*, 48(10) 1070-1076.
- Fitzgerald, L. F., Drasgow, F., Hulin, C. L., Gelfand, M. J.& Magley, V.J. (1997). Antecedents and consequences of sexual harassment in organizations: A test of an Integrated model. *Journal of Applied Psychology*, 82 (4), 578-589.
- Frey, D. & Carlock, C.J.(1991). *Practical techniques for enhancing self-esteem*. Ohio: Acc.Dev.
- Gutek, B. A. (1985). *Sex and the workplace*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Gutek, B. A., & Morasch, B. (1982). Sex-ratios, sex-role spillover, and sexual harassment of women at work. *Journal of Social Issues*, 38(4), 55-74.
- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (2003). *Ενδο-οικογενειακή βία κατά των γυναικών: Πρώτη πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα*. Έκθεση του ΚΕΘΙ,Αθήνα.
- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (2000). *Σπάστε τη σιωπή*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Koss, M. P., & Hoffman, K. (2000). Survivors of violence by male partners: Gen-der and cultural consid-erations. In R.M. Eisler, & M. Hersen (Eds.), *Handbook of gender, culture, and health* (pp. 471-489). London: Lawrence Erlbaum publishers.
- Ουόκερ, Λ. (1989). *Η κακοποιημένη γυναίκα* (Μτφρ. Τ. Ανθουλιάς). Αθήνα: Ελληνικά γράμματα (Πρωτότυπη έκδοση εξεδόθη 1979).
- Saal, F. E. (1996). Men's misperceptions of Women's interpersonal behaviors and sexual harassment. In M. S. Stockdale (Ed.), *Sexual Harassment in the work-place, perspectives, frontiers, and response strategies* (pp. 67-83). London: Sage.
- Σαγκανά, Δ. (1999, Ιανουάριος). *Η βία στην οικογένεια* Πρακτικά του Συνεδρίου Βία κατά των γυναικών: *Ανοχή μηδέν*, (σ. 36-40). Αθήνα: Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών.
- Schneider, K. T., Swan, S., & Fitzgerald, L. F. (1997). Job-Related and psycho-logical effects of sexual harassment in the workplace: Empirical evidence from two organizations. *Journal of Applied Psychology*, 82(3), 401-415.

- Scirom, T. & Dyson, S. (1988). *Greater Expectations: A source book for working with girls and young women* (Ed. H. Slavin). Cambridge: Learning Development Aid.
- Sutherland, C., Bybee, D., & Sullivan, C. (1998). The long term effects of battering on women's health. *Women's health: Research on gender, behavior, and policy*, 4 (1) 41-70.
- Stockdale, M. S. (1996). What we know and what we need to learn about sexual harassment. In M. S. Stockdale (Ed.), *Sexual Harassment in the workplace, perspectives, frontiers, and response strategies* (pp. 3-25). London: Sage.
- Walker, L. (1994). *Violence against Women*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Warren, L., Hogan, M., Deketelaere, A. (1997). *Balance Who cares?* Dublin: An Roinn Oideachais, Department of Education.

Το παρόν εγχειρίδιο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Έργου «Καλλιρρόη» και περιλαμβάνει ασκήσεις ευαισθητοποίησης των μαθητών/τριών σε θέματα Σ.Ε.Π. με την οπτική του φύλου. Βασικός στόχος των ασκήσεων είναι να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στον τρόπο με τον οποίο ο παράγοντας φύλο επηρεάζει τους τομείς της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, έτσι ώστε να μπορούν να κάνουν οικογενειακές, επαγγελματικές και προσωπικές επιλογές, απαλλαγμένες από τους στερεοτυπικούς περιορισμούς του φύλου τους.

Η καινοτομία των ασκήσεων αυτών έγκειται στην εισαγωγή της έννοιας και της συμπεριφοράς της φροντίδας, ως απαραίτητου στοιχείου των ανδρικών και των γυναικείων ταυτοτήτων, καθώς και στην ανάπτυξη στρατηγικών και δεξιοτήτων φροντίδας στα αγόρια.

Οι ασκήσεις διαρθρώνονται σε 4 θεματικές, και συνολικά κάθε θεματική περιλαμβάνει 8-9 δραστηριότητες. Οι θεματικές είναι: 1) Στερεότυπα και διακρίσεις φύλου, 2) Αυτογνωσία και επαγγελματικός προσανατολισμός, 3) Δεξιότητες φροντίδας, και 4) Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Γενικές οδηγίες για τη μεθοδολογία των ασκήσεων και τις τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή τους περιγράφονται στο «Μοντέλο Δράσεων για το Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό με την Οπτική του Φύλου». Οι ασκήσεις περιλαμβάνουν μια σειρά από τεχνικές, όπως το παιχνίδι ρόλων, εργασίες μαθητών, συζητήσεις, καταιγισμό ιδεών κτλ. Ορισμένες από αυτές συνοδεύονται από το «Φύλλο Εργασίας», στο οποίο περιλαμβάνεται υλικό που αφορά την υλοποίηση της άσκησης και απευθύνεται στους/στις μαθητές/μαθήτριες.